

Tukikoiran hyödyntäminen lasten kuulusteluissa

Tommi Järvilehti ja Mira Ohtonen

3/2020

Tiivistelmä

Tekijät Tommi Järvilehti Mira Ohtonen	Tutkinto Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi Tukikoiran hyödyntäminen lasten kuulusteluissa	Julkisuusaste Julkinen
Ohjaaja Jasmin Kaunisto	Opinnäytetyön muoto Tutkimuksellinen opinnäytetyö
<p>Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää tukikoiran tarpeellisuutta Suomessa ja koiran tuomia mahdollisuuksia lapsiin kohdistuvissa kuulusteluissa. Tutkimuksen aihe on tällä hetkellä ajankohtainen, sillä Euroopassa viranomaiset ovat viime vuosien aikana alkaneet hyödyntää tukikoiria lasten kuulusteluissa. Tämän lisäksi aihe on ajankohtainen, koska lapsiin kohdistuneiden rikosten ilmoitusmäärät ovat kasvussa ja tukikoiratoiminta voi osaltaan nopeuttaa esitutkinnan suorittamista.</p> <p>Tutkimus on toteutettu kvalitatiivisena tutkimuksena. Haastateltaviksi valittiin neljä henkilöä, joilla ennestään on käsitystä tukikoirien soveltuvuudesta suomalaiseen lapsirikostutkintaan. Haastateltavista kaikilla on runsaasti kokemusta lasten kuulusteluista tai haastatteluista esitutkinnassa, jonka vuoksi haastatteluilla haettiin vastauksia myös tukikoiran käyttöön liittyvistä mahdollisista haasteista tai kuulustelun kulkua haittaavista seikoista.</p> <p>Haastateltujen näkemykset ovat saman suuntaisia ja tulosten mukaan tukikoiran käyttö voi edesauttaa lasten kuulusteluissa esiintyviin ongelmiin, joita voivat seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai väkivallasta johtuen olla esimerkiksi ahdistus, pelko sekä luottamuksen puute ihmisiin. Koiran läsnäolo voi vaikuttaa positiivisesti myös kontaktin luomiseen kuulustelijan ja lapsen välillä, nopeuttaa esitutkinnan kestoa sekä parantaa lapsen oikeusturvan toteutumista. Lapsirikostutkijoiden kokemukset kuulusteluista, joissa koira on ollut läsnä, ovat olleet positiivisia. Näissä tilanteissa koiran läsnäolo on mahdollistettu uhrin pyynnöstä. Parhaiten koiran katsotaan soveltuvan kouluikäisten lasten kuulemistilanteisiin, sillä pienten lasten kohdalla koiran läsnäolo voi mahdollisesti heikentää keskittymiskykyä.</p> <p>Yhdysvalloissa oikeuslaitoskoiratoiminta on osa joka päiväistä toimintaa ja koira hyödynnetään matalalla kynnyksellä, myös alle seitsemän vuotiaiden uhrien kohdalla. Euroopassa on ryhdytty toimiin lapsiystävällisemmän oikeudenkäynnin puolesta muun muassa lapsen edun ja tämän kehityksellisen haavoittuvuuden vuoksi. Euroopan maissa, joissa hyödynnetään koira-avusteista esitutkintaa, on apua saatu kansainvälisestä yhteistyöstä. Tutkimuksessa tehtyjen selvitysten ja johtopäätösten mukaan tukikoiran pilotti -hanketta tulisi harkita myös Suomessa.</p>	
Sivumäärä 45+1	Tarkastuskuukausi ja -vuosi Maaliskuu 2020
Avainsanat Tukikoira, oikeustukikoira, koira-avusteinen, lapsiystävällinen, lapsirikostutkinta	

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	2
2	LAPSEEN KOHDISTUNEEN RIKOKSEN SELVITTÄMINEN	3
2.1	Esitutkinta	3
2.2	Edunvalvoja.....	5
2.3	Lapsen kuulustelu	6
2.4	Hyväksikäytön yleisyys ja ongelmat	9
2.5	Barnahus ja suomalaiset toimintamallit lapsirikostutkinnassa	12
3	KOIRAN ROOLI IHMISEN APUNA	15
3.1	Virka- ja opaskoirat	15
3.2	Ammattimainen kasvatus- ja kuntoutus	18
3.3	Koira-avusteinen terapia	19
3.4	Vapaaehtoistoiminta	19
4	TUKIKOIRAN KÄYTTÄMINEN KUULUSTELUSSA.....	21
4.1	Oikeuslaitoskoiran toiminta ja levinneisyys	21
4.2	Tutkimuksia koiran vaikutuksesta lasten kuulustelutilanteissa	25
4.3	Koiran psykologinen vaikutus.....	27
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	28
5.1	Tutkimuksen teemat ja tutkimuskysymykset	28
5.2	Laadullinen tutkimus	28
5.3	Haastattelut.....	29
5.4	Haastateltavien valinta	29
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	30
6.1	Ongelmat lapsiin kohdistuvissa kuulusteluissa	30
6.2	Tukikoiran tuoma apu kuulusteluihin.....	31
6.3	Koiran soveltuvuus eri ikäisten lasten kuulustelutilanteisiin	32
6.4	Tukikoiran tarpeellisuus Suomessa	33
6.5	Johtopäätökset	34
7	POHDINTA.....	35
7.1	Opinnäytetyön onnistuminen ja haasteet	35
7.2	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	36
7.3	Oma oppimiskokemus ja kehittämisideat	37
7.4	Lopuksi.....	39
	LÄHTEET.....	42
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyönä toteutetun tutkimuksen tarkoitus on selvittää koira-avusteisen esitutkinnan käytäntöjä maailmalla. Tämän lisäksi tutkimuksen tarkoitus on selvittää, koetaanko tukikoiratoimintamallin hyödyntäminen käytännössä mahdolliseksi ja tarpeelliseksi myös Suomessa. Tutkimus on rajattu lapsiin kohdistuneiden väkivalta- ja seksuaalirikosten tutkintaan, jonka vuoksi tutkimuksessa selvitetään myös tukikoiran tuomia erityisiä mahdollisuuksia näihin rikosepäilyihin liittyvissä lasten kuulustelutilanteissa.

Koira-avusteinen esitutkinta on lähtenyt kehittymään Yhdysvalloista 2000-luvulla. Toimintamalli on Euroopassa suhteellisen uusi ja koiran toiminnasta on käytetty termiä ”oikeustukikoira”. Suomessa kyseinen toimintamalli ei ole vielä käytössä ja on käsitteenä melko tuntematon. Tässä tutkimuksessa koiran toiminnasta käytetään termiä ”tukikoira” sen kuvastaessa kansantajuisemmin koiran mahdollisia tehtäviä Suomessa.

Käsiteltävä aihe on Suomessa ajankohtainen, koska viime vuosina poliisille ilmoitettujen lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten lukumäärät ovat olleet kasvussa ja esitutkinnan toimittaminen on viivästynyt. Lisäksi Euroopan komissio on laatinut ohjelman, jonka mukaan jokaisen jäsenvaltion tulisi edistää lapsiystävällistä oikeudenkäyttöä. Tukikoiran käyttäminen osana esitutkintaa tukee ajatusta lapsiystävällisemmästä esitutkinnasta.

Tutkimus on toteutettu laadullisena tutkimuksena ja menetelmänä on käytetty avoimia kysymyksiä sisältävää teemahaastattelua. Aineisto on hankittu haastatteleamalla Suomessa lapsirikoksien parissa työskenteleviä henkilöitä, joilla on ajankohtaista tietoa tukikoirien soveltuvuudesta suomalaiseen lapsirikostutkintaan. Haastatteluilla haettiin vastauksia lapsen kuulemistilanteissa ilmenneisiin ongelmiin ja tukikoiran mahdollisuuksista auttaa niissä.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään muun muassa lasten kuulusteluihin liittyviä ohjeistuksia ja erityispiirteitä, sekä koiran roolia ihmisen apuna ja sen vaikutuksista ihmiseen yleisesti. Teoriaosuudessa selvitetään niin Euroopassa, kuin Yhdysvalloissa toimivaa tukikoiratoimintaa, sen vaikuttavuutta, sekä sen levinneisyyttä. Tämän lisäksi teoriaosuudessa tuodaan ilmi maailmalta saatuja tutkimustuloksia, jotka liittyvät koira-avusteisiin lasten kuulustelutilanteisiin.

2 LAPSEEN KOHDISTUNEEN RIKOKSEN SELVITTÄMINEN

2.1 Esitutkinta

Esitutkintalain (myöhemmin ETL) 2:1 § määrittää, että rikosten selvittäminen edellyttää poliisijohtoisuutta, eli päävastuu esitutkinnan suorittamisesta on poliisilla¹. Lapseen kohdistuneen seksuaali- ja väkivaltarikoksen selvittäminen on kuitenkin tapauksena moniulotteinen ja edellyttää usean eri ammattialan yhteistyötä. Lapsiin liittyvien tapausten tutkiminen edellyttää monitieteellistä osaamista, sillä se vaikuttaa niin lapsen terveyteen, psykososiaaliseen hyvinvointiin, kuin hänen juridisiin oikeuksiinsa. Lapsiuhrin perhettä ei myöskään tulisi unohtaa tutkinnan ja prosessin aikana. Asioiden selvittäminen sekä niihin puuttuminen vaatii yhteistyötä erityisesti poliisin ja syyttäjän välillä, mutta myös sosiaaliviranomaisten, lääkäreiden ja muiden terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa. Yhtä lailla päiväkotien ja koulujen henkilökunta kuuluu usein läheisiin yhteistyötahoihin. Viranomaisyhteistyöllä pyritään huomioimaan lapsen etu ja prosessieconomisuus. Moniammatillinen yhteistyö mahdollistaa muun muassa tapausten tunnistamisen, tutkimisen sekä niihin puuttumisen²

Tässä tutkimuksessa keskitytään erityisesti esitutkinnassa suoritettaviin lasten kuulemisiin, joilla on korkea näyttöarvo syyteharkinnassa. Lapsella tutkimuksessa tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä ja lapsen asema rikosprosessissa on rajattu uhrin eli asianomistajan asemaan. Tutkimuksen ulkopuolelle jää esitutkinnassa käytettävät pakkokeinoihin liittyvät asiat sekä rikoksesta epäiltyä koskeva rikosprosessin kulku.

Lapsen kuulemisen suorittaa ensisijaisesti kyseiseen tehtävään perehtynyt poliisi. Kynnys esitutkinnan käynnistämiseksi tulee pitää matalana ja tutkinnan aloittamiseen riittää todennettavissa oleva selvittämisintressi ilmoitettua epäilystä kohtaan. Joissakin tilanteissa esitutkintalain mukaisen esiselvityksen toimittaminen voi kuitenkin olla tarpeen. Tällaisessa tilanteessa esitutkintaviranomainen selvittää rikosepäilyyn liittyviä seikkoja tarkoituksenaan varmistaa, ettei ketään aiheettomasti aseteta rikoksesta epäillyn asemaan. Tehdyn esiselvityksen ja siinä todetun selvitystarpeen jälkeen esitutkinnan vaatimat toimet tulee

---

¹ Esitutkintalaki 22.7.2011/805

² Ellonen, N., Rantaeskola, S. 2016. 23

käynnistää ripeästi, sillä lapselta saatava kertomus voi jäädä ainoaksi näytöksi rikosta selvittäessä. Lapsen kohdistuneen rikoksen selvittäminen edellyttää usein myös nopeasti tehtävää rikosteknistä tutkintaa ja lääkärin tai oikeuslääkärin tekemää somaattista tutkimusta.³

Kaikki lapsiin kohdistuneet väkivaltarikokset ovat vammantuottamusta lukuun ottamatta virallisen syytteen alaisia rikoksia. Lapsen ollessa asianomistajana on huomioitava, että rikos johtaa esitutinnan käynnistämiseen lapsen tai hänen huoltajansa mielipiteestä riippumatta. Lapsen hyvinvointi on otettava huomioon esitutinnan aikana ja lasta on kohdeltava hänen kehitystasonsa edellyttämällä tavalla. Lisäksi on huomioitava myös lapsen erityinen herkkyys käytettävälle tutkimusmenetelmille. Tutkintatoimista ei saa aiheutua lapselle tarpeetonta haittaa ja poliisin on tarvittaessa neuvoteltava asiantuntijoiden kanssa siitä, voidaanko lapsen kohdistaa tutkintatoimenpiteitä.⁴

Poliisin on ETL 11:9a mukaan arvioitava ilman aiheetonta viivytystä onko lapsi erityisen suojelun tarpeessa esitutkinnassa tai myöhemmin mahdollisessa oikeudenkäynnissä. Lapsen suojelutarpeen määrittäminen on tehtävä aina ja arvioinnissa on otettava huomioon uhrin henkilökohtaiset olosuhteet ja rikoksen laatu.⁵ Arvioinnissa on otettava huomioon myös hieman alle 15-vuotiaat uhrin, jotka mahdollisesti ovat täyttäneet 15 vuotta asiaa käsiteltäessä kärkeäoikeudessa. Näissä tilanteissa taltioidulta kuulemistallenteelta tulee ilmetä lapsen mielipide koskien hänen henkilökohtaista kuulemistaan mahdollisessa kärkeäoikeuden käsittelyssä. Lapsella on seksuaalirikoksen uhrina oikeus valita, tuleeko hän kuulluksi kärkeäoikeudessa henkilökohtaisesti vai käytetäänkö käsittelyssä esitutkintavaiheessa tehtyä tallennetta. Tallenteen käyttäminen on mahdollista myös 15 – 17-vuotiaan kohdalla, mikäli hän on erityisen suojelun tarpeessa ottaen huomioon hänen henkilökohtaiset olosuhteensa ja rikoksen laatu.⁶

Rikosprosessin lähtökohta on syyttömyysolettama, joka on olennainen osa oikeuden mukaista oikeudenkäyntiä. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 kappaleen mukaan jokaista rikoksesta syytettyä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen⁷. Oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja

³ Poliisihallitus, 2019. 10, 16, 22

⁴ Poliisihallitus, 2019. 4 – 5, 15 - 16

⁵ Esitutkintalaki 22.7.2011/805

⁶ Poliisihallitus, 2019. 18 - 19

⁷ Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999

syyttömyysolettamaan kuuluukin kiinteästi objektiivisuusvelvoite, jolloin ilman ennakkokäsityksiä tutkitaan erilaisia vaihtoehtoisia hypoteeseja tapahtuneelle.⁸

Poliisin suorittaman esitutkinnan jälkeen rikosasia siirtyy syyttäjälle ratkaistavaksi. Syyteharkinnan aikana syyttäjä punnitsee, onko rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi olemassa todennäköisiä syitä. Tarvittaessa syyttäjä voi pyytää poliisia tekemään asiassa lisäselvityksiä tarvittavan aineiston hankkimiseksi. Mikäli syyttäjä katsoo syytteen nostettavaksi, käsitellään rikosasia käräjäoikeuden pääkäsittelyssä.⁹

Lähtökohtaisesti lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevat oikeudenkäynnit pidetään lapsen suojelemiseksi suljetuin ovin. Tuomioistuin voi myös päättää, että uhrin henkilöllisyys, asiaa koskevat asiakirjat ja tuomio määrätään salassa pidettäviksi. Syytetyn nimi ja rikos, josta hänet on tuomittu sekä tuomitut korvaukset ja rangaistus ovat aina julkisia tietoja.¹⁰

2.2 Edunvalvoja

Alle 18-vuotiaan uhrin edustajina ja edunvalvojina toimii lähtökohtaisesti tämän huoltajat. Yleisesti ottaen huoltaja tai muu laillinen edustaja edustaa lasta myös tämän henkilöä koskevissa asioissa eli huoltaja käyttää alaikäisen puhevaltaa ja esittää asiaa koskevat vaatimukset. Vajaavaltaisella, mutta 15 vuotta täyttäneellä on huoltajansa tai muun laillisen edustajansa ohella rinnakkainen puhevalta henkilöönsä koskevassa tai henkilökohtaista etua tai oikeutta koskevassa asiassa.¹¹ Lapsen ollessa asianomistajana tapauksessa, jossa rikoksesta epäiltynä on lapsen huoltaja tai tämän sukulainen lapselle määrätään viranomaisen toimesta edunvalvojan sijainen. Käytännössä tämä tarkoittaa usein myös sitä, että mikäli toista lapsen vanhempaa epäillään lapseen kohdistuvasta rikoksesta, kumpikaan heistä ei voi toimia asiassa lapsen edunvalvojana.¹²

---

⁸ Hirvelä, P. 2007. 103

⁹ Rantaeskola, S. 2019. 365 - 366

¹⁰ Helminen, K. ym. 2014. 683 - 689

¹¹ Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4 12 luku 1 §

¹² Esitutkintalaki 22.7.2011/805 4 luku 8 §

2.3 Lapsen kuulustelu

Lapsen kuulustelun merkitystä rikosasian valmisteluna korostaa se, että pääsääntöisesti alle 15-vuotiaasta ei kuulla oikeuden pääkäsittelyssä henkilökohtaisesti, vaan esitutkinnassa asianmukaisesti taltioitu lapsen kertomus korvaa tämän. Lapsiin kohdistuneiden rikosten tutkijoille järjestetään erityistä koulutusta, jotka antavat valmiudet kuulla kouluikäisiä lapsia. Alle kouluikäisten tai kehitykseltään viiveisten lasten kohdalla tulee arvioitavaksi lapsen kielellinen kehitys ja kuulustelun sopeuttaminen lapsen tasoon, mikä usein edellyttää lasten kehityksen erityistä tuntemusta.¹³ Tämän vuoksi tutkinnanjohtajan tulee päättää, tapahtuuko kuuleminen poliisin toimesta vai poliisin tekemän virka-apupyynnön perusteella esimerkiksi lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisissa tutkimusyksiköissä. Poliisin suorittamasta lapsen kertomuksen taltioimisesta käytetään termiä kuulustelu ja tutkinnanjohtajan pyytämästä, asiantuntijan suorittamasta taltioinnista termiä haastattelu.¹⁴ Lapsen haastattelu tulee suorittaa esitutkintaviranomaisen läsnä ollessa. Läsnäolo ei edellytä kuulustelutodistajana toimimista tai haastattelun seuraamista samassa huoneessa.¹⁵

Ennen varsinaisen kuulustelun aloittamista lapseen tulisi saada hyvä kontakti ja hänen kanssaan tulisi harjoitella vapaata kerrontaa juttelemalla arkisista asioista. Tutustumisen jälkeen lapselle tulee kertoa kuulustelua koskevista säännöistä ja häntä itseään koskevista oikeuksista ja velvollisuuksista. Lapsen tulee ymmärtää erityisesti totuudessapysymisvelvollisuuden merkitys. Ennen varsinaista kuulustelua suoritetaan ns. harjoitushaastattelu, jonka tarkoitus on jäsentää kuulustelussa käytettävä vuorovaikutuksen rakenne. Samalla lapsi saa tuntuman avoimeen ja vapaaseen kerrontaan, johon myös itse varsinaisessa kuulemisessa pyritään. Lapsen ollessa arka tai pelokas voi ensimmäinen tapaaminen mennä ihan vain tutustumiseen.¹⁶ Tehtyjen tutkimusten mukaan lasten kuuleminen useammin, kuin kerran on muutoinkin järkevää, sillä on katsottu, että lapset pystyvät yleensä tuottamaan myöhemmin uusia yksityiskohtia. Uusien yksityiskohtien luotettava saaminen perustuu NICHD -menetelmän käyttöön, jonka toimintamalli perustuu avoimien kysymyksien käyttöön. Avoimilla kysymyksillä pyritään palauttamaan lapsen muistikuvia tapahtumista ja aikaan saamaan vapaata kerrontaa. Kuulustelu useammin, kuin kerran mahdollistaa tästä syystä eheämmän kokonaiskuvan saamisen.¹⁷

¹³ Hirvelä, P. 2007. 56, 77

¹⁴ Poliisihallitus 2019. 28

¹⁵ Hirvelä, P. 2007. 79

¹⁶ Poliisihallitus 2019. 29 - 30

¹⁷ La Rooy, D. ym. 2010

Kuulemista koskevien sääntöjen lisäksi lapselle tulee kertoa ennen kuulustelun alkua sen tallentamisesta ja näyttää kameroiden sijainti. Lapsen kuulusteluun käytettävä ideaalitila on huone, jossa laitteet ovat integroituna eivätkä ne näin ollen herätä lapsessa tarpeetonta huomiota. Kuulustelutilan tulee muutoinkin olla käyttötarkoitukseensa sopiva ja kuulustelun kulkua tulisi olla mahdollista seurata toisesta huoneesta.¹⁸

Lapsen kuulustelussa on pääsääntöisesti mukana vain lapsi sekä häntä kuuleva henkilö. Alle 15-vuotiaan huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla on kuitenkin kuulustelussa läsnäolo-oikeus ja lapsella on yhtäläinen oikeus avustajaan, tukihenkilöön ja kuulustelutodistajaan, kuin muillakin asianomistajilla. Huoltajan tai laillisen edustajan läsnäolo-oikeus voidaan kieltää, mikäli läsnä tai paikalla oleminen ei ole lapsen edun mukaista. Tällainen tilanne tulee kyseeseen luonnollisesti silloin, kun huoltajaa tai laillista edustajaa itseään epäillään kuultavasta rikoksesta. Kuulustelussa läsnä oleva henkilö ei saa millään tavalla puuttua kuulemisen kulkuun. Myös syyttäjällä on oikeus olla läsnä lasta kuultaessa ja hänelle on varattava mahdollisuus esittää lapselle kysymyksiä.¹⁹

Lasten kertomusten luotettavuutta parantaa se, että seksuaalikokemukset aikuisen kanssa eivät kuulu lapsen normaaliin kokemuspäiriin. Tällaiset lapsen normaalista kokemusmaailmasta poikkeavat ja erikoiset tapahtumat saattavat jäädä tästä syystä hyvin tarkastikin lapsen muistiin. Lasta kuulevan tuleekin ottaa huomioon, että hyvin pienetkin kolme- neljä -vuotiaat lapset pystyvät tekemään adekvaatteja havaintoja siitä, mitä heille tapahtuu.²⁰ Sanna-Mari Humpin ja Noora Ellosen tekemässä tutkimuksessa (2010) tehtyjen haastatteluiden perusteella lapsen taltioitu kertomus katsotaan usein tärkeimmäksi yksittäiseksi todisteeksi tapahtumista. Kertomuksen kirjaamistapa ja oikeat käytänteet ovat kuitenkin yksi syytteen noston edellytyksistä. Esitutkinnassa pyydettyjen somaattisten vammojen lääkärilausunnot ovat syyttäjien kokeman mukaan pääasiassa muuta näyttöä tukevaa, koska harvoin yksin niillä saadaan ratkaisevaa tietoa syytteen nostamisen kannalta.²¹ Suurella osalla uhreista ei myöskään voida todeta vammoja tai vammat ovat vähäisiä ja niiden havaitseminen riippuu monista tekijöistä, kuten muun muassa

¹⁸ Ellonen, N., Rantaeskola, S. 2016. 88

¹⁹ Poliisihallitus 2019. 31

²⁰ Sariola, H. 1997. 48

²¹ Humpi, S-M., Ellonen, N. 2010. 156, 159

hyväksikäytön tavasta. Johtopäätösten tekeminen somaattisten löydösten perusteella voi muutenkin olla haastavaa.²²

Esitutkinnassa taltioitu lapsen kertomus herättää ymmärrettävästi pohdintaa normaalista poikkeavan välittömyysedellytyksen vuoksi. Arvio kertomusten luotettavuudesta kiteytyy kuulustelujen kulkuun ja menetelmiin, kuinka lapsen kertomus on saatu. Kysymys on usein siitä, onko lasta johdateltu kuulemisen aikana vai onko lapsi tuottanut kertomusta oma-aloitteisesti. Johdattelua tulee välttää, sillä se voi heikentää kertomuksen luotettavuutta ja vaikuttaa sen näyttöarvoon todistusharkinnassa. Huomioon tulee kuitenkin myös ottaa, onko lasta voitu johdatella jo ennen varsinaista kuulustelua jonkun toisen aikuisen toimesta.²³ Näytön arvioinnissa punnitaan pää- ja vastanäyttöä toisiinsa, eli lapsen kertomusta verrataan muuhun näyttöön, josta merkittävin on epäillyn kertomus. Huolellisella ja ammattitaitoisella tutkinnalla voidaan tuoda esiin lapsen kertomusta tukevaa näyttöä. Tämä puolestaan luo paremmat edellytykset sille, että näyttö on riittävää ”sana sanaa vastaan” -tilanteessa. Riittämätön näyttö rikosasiassa luetaan epäillyn eduksi.²⁴

Kontradiktorisen periaatteen ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumiseksi rikoksesta epäillylle on varattava todellinen mahdollisuus lausua haluamansa kysymykset kaikista asian selvittämisen kannalta merkityksellisistä seikoista. Käytännössä tämä tarkoittaa, että lapsen taltioitu kuulustelu esitetään poliisilaitoksella epäilylle ja tämän avustajalle. Lapselle suoritettava uusi ns. vastakuulustelu tulisi järjestää mahdollisimman pian ensimmäisestä kuulustelusta.²⁵ Suomalainen menettelytapa on osoittautunut osin haavoittuvaksi, sillä on tilanteita, joissa esimerkiksi lapsen vanhemmat ovat kuulustelun jälkeen kieltäneet tätä osallistumasta uusiin kuulusteluihin tai lapsen henkinen tasapaino on estänyt myöhemmin järjestetyn vastakuulustelun toteuttamisen.²⁶

Pohjoismainen menettelykartoitus kertoo, että myös muissa pohjoismaissa on luovuttu lapsen välittömästä kuulemisesta pääkäsittelyssä ja kuuleminen on korvattu esitutkinnassa taltioituilla videoilla. Toisin kuin Suomessa, välittömyys toteutuu usein siten, että vähintään

---

²² Joki-Erkkilä, M. 2016. 103

²³ Ellonen, N., Rantaeskola, S. 2016. 87

²⁴ Hirvelä, P. 1997. 24

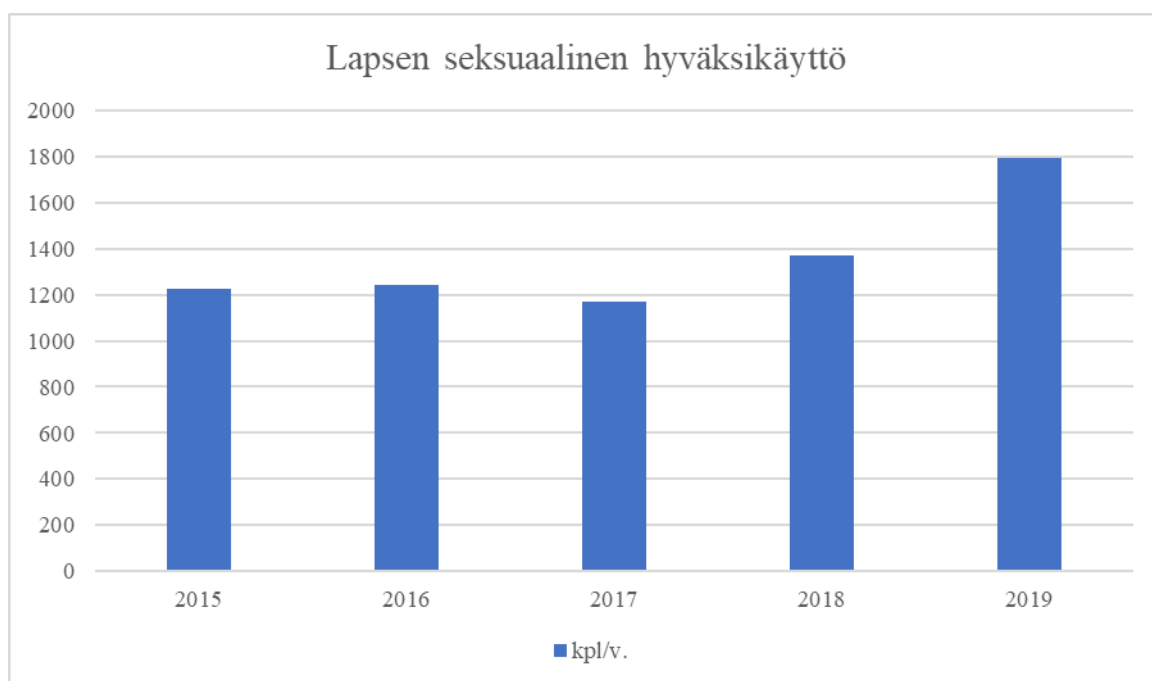
²⁵ Ellonen, N., Rantaeskola, S. 2016. 83 - 84

²⁶ Hirvelä, P. 2007. 81

epäillyn avustajalla on oikeus osallistua lapselle suoritettavan kuulustelun seuraamiseen. Tanskassa tämän puolestaan katsotaan olevan velvollisuus.²⁷

2.4 Hyväksikäytön yleisyys ja ongelmat

Lapseen kohdistuneiden seksuaalirikosten kasvavat määrät ovat olleet huolen aiheena niin kansallisesti, kuin myös kansainvälisesti. Suurimmassa osassa lapsiin kohdistuneista seksuaalirikoksista uhri ja tekijä ovat olleet samasta lähipiiristä. Kasvavissa määrin on myös tapaukset, joissa tekijä on uhrille entuudestaan tuntematon.²⁸ Tilastokeskuksen tekemästä tutkimuksesta ilmenee, että lapsen seksuaalisia hyväksikäyttöjä tuli poliisin tietoon vuonna 2019 kaikkiaan 1796 kappaletta, mikä on 30,8 prosenttia enemmän kuin vuonna 2018. Laki törkeästä lapsenraiskauksesta tuli voimaan 15.4.2019 ja lain voimaan tuleminen jälkeen kyseisellä nimikkeellä oli vuonna 2019 kirjattu 35 ilmoitusta.²⁹

Tilastokeskuksen tilasto vuosittaisista kirjatusta rikoksista. Tilastossa on kuvattu lapsen seksuaalisen hyväksikäyttö -nimikkeellä ja törkeä lapsen raiskaus -nimikkeellä kirjatut rikosilmoitukset. (Tilastokeskus, 17.1.2020.)

²⁷ Hirvelä, P. 2006. 212 – 218

²⁸ Hirvelä, P. 2007. 13

²⁹ Tilastokeskus 17.01.2020

Viranomaistietoihin perustuvien tilastojen tulkinnassa tulee ottaa huomioon, etteivät rikos- ja pakkokeinotilastot kuvaa todennettuja rikoksia, vaan ilmoitettujen rikoksien määrää. On mahdollista, että ilmoitettua rikosta ei ole lainkaan tapahtunut tai esitutinnan aikana asiasta ei ole saatu riittävästi näyttöä prosessin eteenpäin viemiseksi. Vuosittain noin 150 ilmoituksen kohdalla todetaan, ettei rikosta ole tapahtunut. Tilastotulokseen vaikuttaa myös se, että tilastossa näkyvät vain ne tapaukset, joihin on pystytty nimeämään uhri. Erityisesti lapsiin kohdistuneissa rikoksissa ilmoittamatta jäävien rikosten osuuden on osoitettu olevan huomattava ja tästä syystä tarkkaa tapahtuneiden rikosten lukumäärää on mahdotonta sanoa. Huomioitavaa on myös se, että uhrimäärät tilastotuloksissa lasketaan eri numerolla olevien rikosilmoitusten mukaan, joka tarkoittaa, että sama henkilö voi esiintyä tilastossa useaan kertaan.³⁰

Rikosprosessin pitkiin käsittelyaikoihin on kiinnitetty huomiota useissa yhteyksissä. Ne on koettu merkittäväksi ongelmaksi erityisesti asianomistajan ja syylliseksi epäillyn oikeusturvan kannalta. Käsittelyn kestolla on myös suuri vaikutus sen kustannuksiin.³¹ Erityisen hankala tilanne on lapsiuhrien kohdalla, sillä lapset joutuvat käymään läpi traumaattisia kokemuksiaan jopa vuosia kestävän prosessin ajan. Helsingin yliopiston Valtiotieteellinen tiedekunta ja Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti ovat käynnistäneet tammikuussa 2020 vuoden loppuun kestävän hankkeen, jossa selvitetään muun muassa sitä, miksi lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten käsittely ja etenkin esitutkinta kestää kauemmin, kuin muiden seksuaalirikosten käsittely sekä mistä lapsen kohdistuneen rikostutinnan alueelliset erot syntyvät.³²

Oikeudelliselta kannalta katsottuna keskeisin ongelma puolestaan on erityisesti seksuaalirikoksia koskeva näytön hankkiminen ja sen tunnistamisen vaikeus. Ongelma syntyy tapauksen luonteesta ja silminnäkijätodistajien puutteesta.³³ Tätä ajatusta tukee osin myös Sanna-Mari Humpin ja Noora Ellosen kirjoittamassa kirjassa esitelty tutkimus, jossa tutkittiin rikosprosessia ja viranomaisyhteistyötä lapsiin kohdistuvissa väkivalta- ja hyväksikäyttötapauksissa. Tutkimukseen haettiin tuloksia kolmenlaisen aineiston valossa. Ensimmäinen osa aineistosta on kerätty vuosina 2004 – 2009 kirjatusta rikosilmoituksista, toinen aineisto koostuu muiden viranomaisten asiakirjoista ja kolmas aineisto käsittää

³⁰ Ellonen, N., Fagerlund, M., Haapakangas, K. 2019

³¹ Eeva Miettinen. 2011

³² Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. Rikosprosessien kesto lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa. 2020

³³ Hirvelä, P. 1997. 17 - 18

viranomaisten teemahaastattelut. Tutkimusta varten on haastateltu poliiseja, syyttäjiä, tuomareita, sosiaalityöntekijöitä, lääkäreitä sekä päiväkodin ja koulun työntekijöitä.³⁴

Tutkimuksen haastatteluosiossa nousi keskeisenä haasteena esiin muun muassa väkivallan ja hyväksikäytön tunnistamisvaikeudet ja väkivallan puuttumiseen liittyvät ongelmat. Epävarmuus esimerkiksi väkivaltaepäilyä kohtaan nousi esiin useasta haastattelusta: “Mitä jos olenkin väärässä?”. Kaikki haastateltavat kertoivat saavansa työyhteisöstä tukea, eikä väkivalta -tai hyväksikäyttöepäilyä koskevaa asiaa tarvinnut pohtia yksin, mutta tuesta huolimatta, oma epävarmuus nosti kynnystä puuttua mahdolliseen huoleen.³⁵

Lapseen kohdistuneen rikoksen ilmitulo ei kuitenkaan ole ainoa erityinen haaste lapseen kohdistuneen rikoksen selvittämisessä. Todisteiden ja lausumien saaminen lapsilta voi olla myös hyvin haastavaa ja muun muassa tämän vuoksi todelliset parannukset lasten etujen ja oikeuksien puolesta edellyttävät ennakkointia. Euroopan neuvoston ministeriökomitean vahvistamassa ohjelmassa (2010) jäsenvaltioita kehoitetaan ryhtymään erilaisiin toimiin lapsiystävällisempien toimien edistämiseksi. Ohjelmassa jäsenmaita tuetaan soveltamaan ja ottamaan käyttöön myös lapsen edun kannalta velvoitteista tiukempia ja suotuisampia toimintamalleja. Innovatiivisia toimia kaivataan esimerkiksi lasten oikeuksia parantaviin henkilöstökoulutuksiin ja oikeuksia koskevien tietojen jakamiseen.³⁶

Kuten aiemmin on todettu, lapsiin kohdistuneiden väkivalta- ja seksuaalirikosepäilyjen tutkintamäärät ovat kasvaneet huimaa vauhtia viime vuosina. Tutkinnan puutteelliset resurssit pitkittävät esitutkintaa tehden prosessista erityisesti lapsen edun vastaisen. Pitkittyneen esitutkinnan lisäksi moni lapsi jää tutkinnan valmistuttua ilman traumaattiseen kokemaansa saatavaa tukea. Lapsen edun kannalta tulee kehittää työmuotoja, jotka edistävät rikostutkinnan lapsiystävällisyyttä, nopeampaa käsittelyä ja jatkotuen varmistamista uhrille ja tämän perheelle.³⁷

---

³⁴ Humppi S-M., Ellonen, N. 2010. 31 - 32

³⁵ Humppi S-M., Ellonen, N. 2010. 67, 69

³⁶ The Council of Europe programme. 2010. 49, 87, 93

³⁷ Huittinen, M. 2019. 1

2.5 Barnahus ja suomalaiset toimintamallit lapsirikostutkinnassa

Islanti toimi pohjoismaista suunnan näyttäjänä ottaessaan käyttöön vuonna 1998 toimintamallin, jossa lapsiin kohdistuneita väkivaltaepäilyjä alettiin tutkia ja hoitaa viranomaisyhteistyönä lapsiystävälliseksi suunnitellussa toimipisteessä. Toimintamalli sai inspiraationsa Yhdysvalloissa vuonna 1985 kehitetystä kansallisesta lastensuojelukeskuksesta (The National Children's Advocacy Center, NCAC). Nykyään Yhdysvalloissa toimii noin tuhat lastensuojelukeskusta ympäri maata ja samaa mallia käytetään yli 34 maassa ympäri maailmaa³⁸. Molemmat edellä mainituista malleista perustuvat yhteiseen käsitykseen siitä, että lasten hyväksikäyttö monimutkaisena ilmiönä vaatii rakenteellisesti koordinoituja palveluita ja erikoistunutta asiantuntemusta.³⁹

Barnahus -mallin levinneisyys pohjoismaissa on ollut suhteellisen nopeaa ja laajaa. Ruotsi seurasi Islantia ja otti käyttöönsä vuonna 2006 oman vastaavan lastentalo -mallinsa ja tällä hetkellä Ruotsissa toimiikin jo noin 30 lastentaloa. Norja puolestaan sai oman lastentalo -mallinsa käyttöön heti Ruotsin perään vuonna 2007 ja siellä toiminnassa on 11 lastentaloa. Tanska samoin seurasi edellä mainittujen maiden esimerkkiä ja otti vuonna 2013 käyttöön ensimmäisen oman lastentalon ja nykyään Tanskassa toimii kaikkiaan 5 lastentaloa. Tietävästi myös Färsearilla ja Grönlannilla on jo omansa.⁴⁰

Myös Suomessa on jo pidempään hyödynnetty toimintamalleja, jotka sisältävät Barnahus -mallista tuttuja periaatteita. Lapsiin kohdistuneissa rikoksissa toimintaa on pyritty tehostamaan ja kohdentamaan uhrin etujen mukaisesti. Kuten aiemmin todettu, poliisi saa tukea kuulustelujen suorittamiseksi lasten ja nuorten oikeuspsykiatrian yksiköissä työskenteleviltä psykologeilta ja yhteistyön toimivuus on lapsen edun kannalta välttämätöntä. Lapsen kuulustelun lisäksi myös kaikkien muiden esitutkintatoimenpiteiden tärkeys on tiedostettu ja tutkintatoimenpiteet tulee suorittaa siten, ettei aineellisen totuuden tavoittelu vaarannu. Lähtökohta lapsiin kohdistuvien rikosten tutkinnassa ja selvittämisessä on, että kaikki toimijat ovat asiantuntevia ja ettei esitutkinnan puutteellisuus miltyään osin kavenna asiasta mahdollisesti saatavissa olevaa todistusmateriaalia.⁴¹

³⁸ NCAC. <https://www.nationalcac.org/history/>

³⁹ Johansson, S. 2018. 5 - 7

⁴⁰ Johansson, S. 2018. 14 – 16

⁴¹ Poliisihallitus. 2019. 5

Lapsen etua rikosprosessin aikana pyritään huomioimaan alusta saakka. Lapsen edun ja esitutkinnan suuntaamisen kannalta välittömästi käynnistetty yhteistyö syyttäjän kanssa parantaa lapsen oikeusturvan toteutumista. Yhteistyön tulee olla saumatonta ja joustavaa. Yhteistyöstä poliisin ja syyttäjän välillä on olemassa myös Poliisihallituksen antama erillinen ohje: POL-2018-50758. Rikostutkinnan yhteydessä tapahtuva tietojen vaihto myös muun muassa sosiaaliviranomaisen kanssa on ehdoton edellytys sille, että asiaan liittyvät relevantit seikat tulevat molempien osapuolten tietoon ja on hyödynnettävissä myöhemmin lapsen tukitoimia suunniteltaessa.⁴²

Poliisin ja terveydenhuollon yhteistyö puolestaan takaa asianmukaiset asiantuntijoiden tekemät tutkimukset, kuten esimerkiksi erilaiset somaattiset tutkimukset. Tutkimuksista saatavat lausunnot ovat tärkeää kirjallista todistelua mahdollisessa oikeudenkäynnissä. Poliisin onkin tarvittaessa neuvoteltava lääkärin tai muun asiantuntijan kanssa siitä, voidaanko lapsen kohdistaa esitutkinnan vaatimia toimenpiteitä. Rikoksen uhrin toipumista tukevia tukipalveluja tuottaa muun muassa Rikosuhripäivystys (RIKU). Tukipalvelujen tärkeys tulee tiedostaa ja poliisin tulee tarjota ja ohjata uhrin sekä uhrin lähiomaiset tukipalveluja tuottavan tahon piiriin.⁴³

Helsingissä seksuaalirikostutkimusten osalta hyödynnetään SERI -mallia, jossa kaikki alle 16-vuotiaat seksuaalirikosten uhrin ohjataan Uuteen lastensairaalaan. Tytöt, joilla kuukautiset ovat alkaneet tutkitaan myös lastensairaalaan siten, että Seri-tukikeskuksen henkilökuntaan kuuluva tulee suorittamaan gynekologisen tutkimuksen ja näytteenoton lastensairaalan tiloihin. Alle 16-vuotiaat pojat tutkii lastensairaalan pediatri. 16 vuotta täyttäneet seksuaalirikosten uhrin ohjataan Seri -tukikeskukseen. Seri-toimintaa on tarkoitus laajentaa ja poliisilaitosten tulee pyrkiä paikallisesti aktiivisuuteen toiminnan kehittämiseksi. Poliisilaitosten tulee paikallisesti tehdä rakenteellista yhteistyötä kaikkien Seri-toimijoiden kanssa.⁴⁴

Islantilaisen Barnahus-mallin pohjalta Suomessa käynnistettiin vuonna 2014 Lastenasiointalo -hanke (LASTA -hanke). Hankekehitys kesti vuosien 2014 – 2016 ajan ja vaikutti Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueella. Kehittämistyö oli valtakunnallisesti ohjattu, alueellisesti johdettu ja toteutettu poikkihallinnollinen prosessi, jota koordinoi

---

⁴² Poliisihallitus. 2019. 10

⁴³ Poliisihallitus. 2019. 5, 11

⁴⁴ Poliisihallitus. 2019. 26

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ja sitä tukivat sosiaali- ja terveysministeriö, oikeusministeriö ja sisäministeriö sekä Poliisihallitus ja Valtakunnansyyttäjän virasto. LASTA -hankkeen tarkoitus oli parantaa ja systematisoida viranomaisien yhteistyötä verkostomaisella työtavalla väkivalta- ja seksuaalirikosepäilyissä. Samalla pyrittiin kehittämään lasten somaattisten tutkimusten mallia sekä löytää tapoja, kuinka lasta ja perhettä tuetaan kriisin keskellä.⁴⁵

LASTA -hanketta seurasi keväällä 2019 käynnistetty ja vuoteen 2023 saakka kestävä Barnahus -hankesuunnitelma, johon hallitus on myöntänyt määrärahan. Hankkeen tavoite on, että Barnahus -malli valtakunnallistetaan ja että kehittämishankkeen päättyessä vuoden 2023 jälkeen malli on pysyvästi rakenteissa ja jatkuu ilman valtion lisärahoitusta. Mallin ydintavoitteena on taata lapsille lapsikeskeinen, moniammatillinen ja viiveetön seksuaali- ja väkivaltarikosten tutkintaprosessi sekä varmistaa lapselle ja perheelle riittävä tuki ja hoito.⁴⁶ Poliisin Seri-toiminnan laajentaminen tukee Barnahus -mallin toimintaa.⁴⁷

Muissa Pohjoismaissa Barnahus -mallin toiminta on osa lastensuojelun toimintaa tai kiinteästi sidoksissa esimerkiksi poliisiorganisaation rakenteisiin. Suomessa on lähdetty siitä periaatteesta, ettei rakenteellisia muutoksia tehdä tässä vaiheessa, vaan nykyisten toimijoiden yhteistyötä tehostetaan ja koordinoidaan. Syksyn 2019 aikana kartoitettiin mahdollisuutta muodostaa suurimpien maakuntakeskusten perhekeskuksiin ns. satelliittikeskuksia, joissa poliisi voisi kuulla lapsia perheystävällisissä tiloissa lastensuojelun mukana ollessa. Tämä mahdollistaisi myös maakunnissa tarvittaessa oikeuspsykologian/psykiatrian yksikön asiantuntijan toimimisen poliisin työparina tai konsultoivana tahona. Perhekeskuksissa suoritettavat kuulemiset katsotaan soveltuvan parhaiten lapsille, joiden kuuleminen ei vaadi vaativimman tason erityisosaamista, kuten esimerkiksi kouluikäiset lapset, jotka ovat ikätasoisesti kehittyneitä.⁴⁸

---

⁴⁵ Sinkkonen, M., Mäkelä, J. 11

⁴⁶ THL, Barnahus -hankesuunnitelma 2019. 4

https://thl.fi/documents/10531/2851931/Barnahus_hankesuunnitelma_07012020.pdf/8135c041-af5d-e1b9-b283-7f7b731631c2?t=1578392911858

⁴⁷ Poliisihallitus, 2019. 26

⁴⁸ THL, Barnahus -hankesuunnitelma. 2019. 16 – 17

3 KOIRAN ROOLI IHMISEN APUNA

Koiran eriytyminen sudesta alkoi arviolta noin 135 000 vuotta sitten, jolloin otettiin ensimmäiset askeleet nykykoiran jalostustyön suuntaan. Villisusien lisääntyessä kesyimpien pentujen annettiin jäädä asumaan leirien lähistölle ja ajan saatossa ihminen oppi huomaamaan, kuinka monipuoliset ja hyödylliset suden kyvyt olivat. Ensimmäiset alkukantaiset rodut syntyivätkin ihmisen yhdistellessä tarpeellisia taitoja omaavia susia keskenään. Yhdisteleminen ja risteyttäminen jatkui eri heimojen välillä tehdyillä kauppamatkoilla. Tämän kaltaisella ajan saatossa jatkuneella geenien ja ominaisuuksien yhdistelemisellä kesymät sudet muistuttivat yhä vähemmän villisutta ja kiintyivät ihmisiin yhä syvemmin. Nykyään koirat ovat kiinteä osa ihmisten arkielämää ja voidaankin todeta koiran olleen ihmisen ensimmäinen ja pysyvin kesytysprojekti.⁴⁹

Koira on levinnyt ihmisen mukana maapallolla miltei kaikkialle ja sen menestys sekä pysyvyys ihmisten rinnalla perustuu sen monimuotoisuuteen ja monikäyttöisyyteen. Koiran kyky oppia ja sopeutua tilanteisiin onkin ilmiömäinen. Nyky-yhteiskunta kehittää koiralle jatkuvasti uusia tehtäviä ja tarpeita, joissa sitä voidaan hyödyntää. Koira ei koskaan tule olemaan ainoastaan niin sanottu hyötyeläin, vaan se on myös ihmisen kumppani. Yhteiskunnan muutoksissa ja yhteiskunnan vaatimustason noustessa koira tarvitaan yhä enemmän. Samalla koiran tieteellinen käyttökelpoisuus erilaisissa tutkimuksissa lisääntyy koko ajan.⁵⁰

3.1 Virka- ja opaskoirat

Ohjaajan ja koiran välisestä ainutlaatuisesta vaistoihin perustuvasta yhteydestä kumpuava luottamus mahdollistaa nimenomaan koiran hyödyntämisen ihmisen apuna mitä erilaisimmissa tehtävissä. Osa koirista on niin koulutettuja ja soveltuvia juuri omaan työhönsä, että niiden kyvyt päihittävät menneiden tullen niin ihmiset, kuin ihmisten kehittämät koneetkin. Nykykoiran luonne, aistit ja vaistot mahdollistavat niiden kykyjen monipuolisen hyödyntämisen ihmisen tukena niin henkisesti kuin fyysisesti.⁵¹

---

⁴⁹ Lustig, E. ym. 2002. 12

⁵⁰ Ojanen, E. 2012. 49 - 50

⁵¹ Lustig, E. ym. 2002. 12

Ensimmäiset poliisikoirat tuotiin suomeen 1909 ja poliisikoirien järjestelmällinen koulutus sekä kasvatus alkoi 1919. Rajavartiolaitoksella koiratoiminta käynnistyi vuonna 1920. Puolustusvoimat puolestaan saivat ensimmäisen koiransa vuonna 1923 lahjoituksena Tanskan puolustusvoimilta ja vuotta myöhemmin Suomeen perustettiin oma sotakoiratarha. Opaskoiratoiminta alkoi Suomessa talvisodan jälkeen ja ensimmäiset opaskoirat luovutettiin sodassa näkönsä menettäneille vuonna 1940. Ensimmäinen opaskoirakoulu perustettiin Espoon Mäkkylään vuonna 1947.⁵²

Palokoiria on koulutettu Yhdysvalloissa 1980-luvulta alkaen. Ajatus palokoirien hyödynnettävyydestä levisi Suomeen yhdeksänkymmentäluvun loppupuolella, silloisen Poliisikoiralaitoksen opettajan Ilkka Hormilan mukana. Vuonna 2000 Suomessa käynnistettiin oma palokoiraprojekti. Suomessa palokoiriin suhtautuminen oli aluksi epäilevää ja jopa ivallista. Sen jälkeen, kun koirat alkoivat osallistua tutkintaan ja niiden ominaisuudet ja hyödyt huomattiin, suhtautuminen muuttui ja arvostus niiden tekemää työtä kohtaan sen mukana.⁵³

Tina Finnin 2017 kirjoittamassa kirjassa ”Sankarikoirat: tarinoita poliisikoirien arjesta” esipuheessa korostetaan koiran roolia ihmisen parhaana ystäväenä sekä sen tärkeyttä työtoverina. Ihmisen koiraymmärryksen kasvaessa, myös koiran hyödyntäminen erilaisissa tehtävissä on laajentunut suuresti. Kirjassa esitellään 12 poliisikoiraa, jotka työskentelevät ohjaajansa apuna ja erikoisosaamisensa kautta helpottavat ja mahdollistavat ohjaajansa työntekoa.

Finnin kirjassa esitellään muun muassa ID-hajutunnistusyksikössä työskennellyt poliisin erikoiskoira. Koiran toiminta hajutunnistuksessa perustuu siihen, että ID -koirat tunnistavat ihmisen ominaishajun ja koiran tekemän tunnistuksen perusteella tutkintaa voidaan ohjata oikeisiin suuntiin ja johtopäätöksiin. Hajutunnistus onkin yksi vaativimmista tehtävistä, johon koira voidaan kouluttaa ja tunnistus on Suomen oikeudenkäynnissä katsottu luotettavaksi todisteeksi. Tunnistusmenetelmien saavuttamasta arvostuksesta ja tieteellisesti osoitetusta luotettavuudesta huolimatta vuonna 2006 Poliisiammattikorkeakoulun alaisuudessa projektina virallisesti käynnistetty hajutunnistuskoirayksikkö ajettiin alas

---

⁵² Meripaasi, H. 2004. 65, 83, 91

⁵³ Meripaasi, H. 2004. 56 - 58

säästösyistä vuonna 2012. Hajutunnistuskoirayksikön käyttöasteen katsottiin tuolloin olleen oletettua alhaisempi. ID-koirien puuttumisen poliisi korvasi muun muassa kansainvälisellä yhteistyöllä ja sitä kautta tehdyillä virka-apupyynnöillä.⁵⁴

ID-koirien lisäksi kirjassa esitellään myös erikois- ja partiokoiria, joiden erikoisosaamista ovat muun muassa ruumiin-, rahan- ja huumausaineiden etsintä. Koiria voidaan kouluttaa tunnistamaan myös palavat aineet, jolloin koira helpottaa poliisin teknistä ja taktista tutkintaa palonsyöntutkinnassa. Koiran miltei rajattomista käyttömahdollisuuksista kertoo myös vuonna 2016 virkahuumekoirien suomenmestaruuden voittanut Wildfay's Captain K, joka tunnetaan paremmin nimellä ”Jekku”. Jekku on rodultaan parsonrussellinterrieri ja toimii poliisin erikoiskoirana, erikoisosaamisalueenaan rahan ja huumeiden tunnistamisen lisäksi aseet ja passit.⁵⁵ Erikoiskoiriksi koulutetaan myös muita metsästysrotuisia koiria, kuten esimerkiksi labradorinnoutajia.⁵⁶ Erikoiskoirista kirjassa esitellään myös muun muassa Niinivuoren Jääkarhu, joka tunnetaan paremmin nimellä ”Noggi”. Noggi on poliisin erikoiskoiria, jonka erikoisosaaminen on räjähddeaineiden etsintä Helsinki-Vantaan lentokentällä. Räjähddekoirat koulutetaan ilmaisemaan kaikki kaupalliset ja sotilaalliset räjähddeaineet, minkä lisäksi ne tunnistavat ammutun aseiden ja ruudin hajun.⁵⁷

Poliisin käytössä olevista koirista suurin osa työskentelee partiokoirina ja ovat rodultaan saksan- tai belgianpaimenkoiria. Partiokoirat saavat hallittavuuden ja jäljestämisen sekä esine-, -henkilö-, ja rikospaikkaetsinnän lisäksi jonkun oman edellä mainitun erikoiskoulutuksen. Poliisin alaisuudessa toimivat erikoiskoirat eivät osallistu partiokoirien lailla järjestyspoliisin kenttätehtäviin tai saa koulutusta voimankäyttöön.⁵⁸

Kirjallisuuden perusteella voidaankin todeta, että poliisilla on käytössään suhteellisen laajalti operatiivista kenttätöimintää sekä rikostutkintaa helpottavaa ja tukevaa koiratoimintaa sekä erikoisosaamista. Koiralla saavutetut hyödyt ja sen ominaisuudet on saatu tarkoituksen mukaiseen käyttöön oikeita rotuvalintoja tekemällä sekä rotuun kuuluvia ominaisuuksia hyödyntämällä.

---

⁵⁴ Finn, T. 2017. 10, 19

⁵⁵ Finn, T. 2017. 66, 102

⁵⁶ Poliisiammattikorkeakoulu, poliisikoiralaitos. <https://www.polamk.fi/poliisikoiralaitos/poliisikoirat>

⁵⁷ Finn, T. 2017. 134 – 137

⁵⁸ Finn, T. 2017. 144

3.2 Ammattimainen kasvatus- ja kuntoutus

Kuten aiemmin todettu, poliisin käytössä olevien koirien osaaminen on lähinnä aktiivista ja koirista saatu hyöty on toiminnallista toimintaa, kuten esimerkiksi erilaiset etsinnät tai käyttäminen vaihtoehtoisena ”voimankäyttövälineenä”. Koirien hyödyt ovat kuitenkin todellisuudessa vielä paljon laajemmat. Suomen poliisin keinovalikoimasta työnteon tehostamiseksi puuttuu esimerkiksi koiran hyödyntäminen psykologisissa tilanteissa. Koiran olennainen hyöty näissä tilanteissa on kuitenkin Suomessa tunnistettu ja otettu laaja-alaisesti käyttöön muiden eri tahojen toimesta. Kanadassa poliisi hyödyntää koira psykologisessa mielessä jopa suruviestien viemisen yhteydessä⁵⁹.

Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry on vuonna 2010 Suomessa perustettu yhdistys. Se on suunnattu kasvatus-, kuntoutus- ja sosiaalialalla työskenteleville ammattilaisille, jotka käyttävät työssään koira-avusteisia menetelmiä tai ovat aiheesta kiinnostuneita. Kyseisen yhdistyksen keskeisin tavoite on yhdistää edellä mainittujen alojen, koira-avusteisesta työmuodosta kiinnostuneita ammattilaisia ja tarjota heille aiheeseen liittyvää koulutusta. Yhdistyksen tavoitteena on lisäksi toimia organisaationa, jonka kautta voidaan lisätä koira-avusteisen työmuodon tunnettavuutta Suomessa. Yhdistys tekee yhteistyötä muun muassa ruotsalaisen Vårdhundskolan yhdistyksen kanssa. Koira-avusteisesta kasvatus- ja kuntoutusmenetelmää käytettäessä keskeisessä asemassa on tavoitteellisuus ja ammatillisuus. Työntekijä soveltaa menetelmää oman ammattinsa teoreettisesta taustasta ja viitekehyksistä käsin. Koira-avusteista työtä tekevät henkilöt käyttävät tätä menetelmää yleensä osana muuta työtään.⁶⁰

Koira-avusteisen työmuodon hyödyntäminen perustuu vuorovaikutukseen. Ihmisellä ja koiralla tiedetään olevan vuosisatoja vanha yhteinen historia ja tästä syntynyt kumppanuus on opettanut koirat tulkitsemaan ihmisen hienovaraisimpiakin eleitä ja ilmeitä. Suomessa koiran kykyä työskennellä tällaisissa toimintaympäristöissä hyödynnetään esimerkiksi kasvatuksen alalla lastensuojelulaitoksissa ja koulujen erityisluokissa.⁶¹

⁵⁹ Päivi Romppainen. Haastattelu 2019.

⁶⁰ Ikäheimo 2013. 88.

⁶¹ Ikäheimo 2013. 88-89.

3.3 Koira-avusteinen terapia

Koirien käytettävyys osana lasten ja nuorten hyvinvointia huomattiin tiedettävästi jo 1960-luvulla. Eläinten käyttö terapiassa tai vastaanottotiloissa on perustunut terapeuttien vaistonvaraisen tiedon varaan heidän huomatessa eläinten tuomat hyödyt. Nykyisin terapeutit käyttävät eläimiä työssään tietoisesti ja suunnitelmallisesti yhä enemmän.⁶²

Koira-avusteinen terapia luokitellaan määritelmän Animal-Assisted Therapy (AAT) alle, sillä eläimen käyttö terapiassa on tavoitteellista toimintaa ja osa hoito- tai kuntoutusprosessia. Eläinavusteiseen työskentelyyn liittyy useita kansainvälisiä järjestöjä, näistä mainittakoon esimerkiksi ESAAT – European Society for Animal Assisted Therapy, joka on eurooppalaisen eläinavusteisen terapian katto-organisaatio ja perustettu vuonna 2004 Wienin Itävallassa. Se edistää tutkimusta ja eläinavusteisen terapian kehitystä. Washingtonin osavaltiossa USA:ssa puolestaan sijaitsee järjestö IAHAIO – the International Association of Human-Animal Interaction Organizations, joka on vuonna 1990 perustettu järjestö, jonka tarkoituksena on edistää eläinten ja ihmisten välisen suhteen ymmärrystä ja arvostusta sekä yhdistää kansallisia yhdistyksiä ja niitä lähellä olevia yhdistyksiä.⁶³

3.4 Vapaaehtoistoiminta

Suomessa toimii useita erilaisia vapaaehtoistoimintaan (Animal-Assisted Activity, AAA) sitoutuneita yhdistyksiä ja tahoja. Suomen Karva-Kaverit ry on yksi näistä. Toimintaan kuuluu muun muassa vierailut lasten- ja vanhainkodeissa, päiväkodeissa, mielenterveyspotilaiden sekä kehitysvammaisten luona. Eläinavusteisella toiminnalla ja vierailuilla vahvistetaan kohderyhmän hyvinvointia sillä eläimet tuottavat iloa ja mielihyvää omalla läsnäolollaan. Koiran läsnäolo mahdollistaa läheisyyden, jonka ihminen voi kokea koiran halaamisesta ja kosketuksesta. Karva-Kavereiden jäsenenä on myös sosiaali-, kasvatusta- ja terveydenhoitoalan ammattilaisia, jotka hyödyntävät koiran tuomaa positiivista vaikutusta työssään. Yhdistyksen tavoitteena onkin koulutuksen järjestäminen eläinavusteisuudesta, tutkimuksen tukeminen ja alan kehittäminen.⁶⁴ Myös Suomen Kennelliitolla on vapaaehtoistoimintaa. Kaverikoiratoiminta alkoi Suomessa vuonna 2001

⁶² Ikäheimo, K. 2013. 135.

⁶³ Ikäheimo, K. 2013. 12-13.

⁶⁴ Haapasaari, M. Ikäheimo, K. 2013. 57, 60.

Kennelliiton ja avustajakoirakouluttaja Leena Rajalan yhteistyönä. Tällä hetkellä toiminnassa on mukana noin 1 600 koirakkoa.⁶⁵

Kuten aiemmin on todettu, suurin osa koirille koulutetuista tehtävistä on hyvinkin yleishyödyllisiä. Koiran monikäyttöisyyden ansiosta niiden hyödynnettävyys on lähinnä ihmisen mielikuvituksen rajaama. Psykologisella tasolla koirien yleisin tehtävä on siis olla tilanteessa läsnä.

---

⁶⁵ Kennelliitto <https://www.kennelliitto.fi/koirat/kaverikoirat>

4 TUKIKOIRAN KÄYTTÄMINEN KUULUSTELUSSA

4.1 Oikeuslaitoskoiran toiminta ja levinneisyys

Yhdysvalloissa tukikoirasta käytetään termiä ”oikeuslaitoskoira”. Termillä tarkoitetaan ammattimaisesti koulutettua koiraa, joka läsnäolollaan tarjoaa hiljaisen seuralaisuuden haavoittuneelle henkilölle aiheuttamatta häiriötä kuulusteluissa tai oikeudenkäynnissä⁶⁶. Oikeuslaitoskoiran pääasiallinen tehtävä on olla henkisenä tukena ja läsnä autettavalle henkilölle. Koira voi esimerkiksi maata tai istua lapsen vieressä ja pitää päätänsä tämän sylissä. Koira on koulutettu olemaan aloillaan ja tukena niin kauan, kuin henkilö sitä tarvitsee. Oikeuslaitoskoiriksi kelpaavat ainoastaan huolellisesti koulutetut ja tasokokeen läpäisseet koirat. Tämä tarkoittaa, ettei tehtävissä tule käyttää edes esimerkiksi juuri tähän tehtävään kouluttamattomia terapia- tai kaverikoiria. Koirat eivät saa reagoida yllättäviin tilanteisiin tai suuriin tunteiden purkauksiin. Yhdysvalloissa näitä koulutettuja koiria hyödynnetään tarpeen mukaan lapsen kuulemistilanteiden lisäksi lapsen todistaessa oikeudessa. Koirien läsnäolo oikeussalissa on niin huomaamatonta, ettei niiden paikalla oloa välttämättä edes huomaa ja käytös niin varmaa, ettei lapsen koiraan kohdistamat yllättävätkään reaktiot keskeytä asiankäsittelyä.⁶⁷

Oikeuslaitoskoiratoiminta lähti kasvamaan Yhdysvalloissa vuonna 2008, kun psykologi ja eläinlääkäri Celeste Walsen ja syyttäjä Ellen O’Neill-Stephens perustivat Courthouse Dogs -nimisen säätiön tarkoituksenaan laajentaa koira-avusteista toimintaa kaikkiin oikeuslaitoksiin Yhdysvalloissa. Ellen O’Neill-Stephens oli mukana, kun koiraa tiedettävästi hyödynnettiin ensimmäisen kerran kuulusteluissa, tämä tapahtui Seattlessa vuonna 2003.⁶⁸ Tällöin oikeudessa oli käsitelty tapahtumaa, jossa 6-vuotiaita kaksoistyttyjä yritettiin kuulla asianomistajina seksuaaliseen hyväksikäyttöepäilyyn, jossa tekijänä epäiltiin lasten omaa isää. Tytöt olivat pystyneet keskustelemaan kuulustelijan kanssa arkisista aiheista, mutta keskustelun käännyttyä itse epäilyyn seksuaaliseen hyväksikäyttöön tytöt vaikenivat täysin. Kuulustelija päätti viimeisenä keinonaan pyytää apua Ellen O’Neill-Stephensiltä, jonka pojalla oli avustajakoira henkilökohtaisessa käytössään. Kaikkien todelliseksi yllätykseksi

⁶⁶ Courthouse Dogs: <https://courthousedogs.org/>

⁶⁷ Romppainen, P. 2012. 27

⁶⁸ Courthouse Dogs: <https://courthousedogs.org/>

tämän avustajakoiran läsnäolo ratkaisi tilanteen. Tytöt pystyivät koiran läsnäolon turvin avautumaan kokemistaan tapahtumista ja isä sai lopulta tuomion. Kaksoistyttyjen äiti oli kuvannut tilannetta taianomaiseksi ja oli vakuuttunut, että ilman koiran läsnäoloa tytöt eivät olisi kyenneet luultavasti ikinä puhumaan tapahtuneista.⁶⁹

Kuva 1: Oikeuslaitoskoira Molly. Kuva: Tapani Romppainen©

Syyttäjä Ellen O'Neill-Stephensin havaittua poikansa avustajakoiran läsnäolon todellisen merkityksen sitä hyödyntäneille kaksoistytöille hän ryhtyi hankkeeseen, jossa paikallinen syyttäjänvirasto saisi oman oikeuslaitoskoiran. Tämä toteutui vuonna 2004, jolloin ensimmäinen virallinen oikeuslaitoskoira ”Ellie” aloitti työnsä Seattlen oikeustalolla. Tätä seurasi ilmiö. Muutaman vuoden päästä työnsä aloitti Stilson -niminen labradorinnoutaja.⁷⁰ Säätiön perustamisen jälkeen oikeuslaitoskoirat ovat levinneet Yhdysvalloissa 40 osavaltioon, joissa työskentelee tällä hetkellä yhteensä 234 oikeuslaitoskoiraa.⁷¹ Aiemmin tämän opinnäytetyön kappaleessa 2.5 mainituissa Yhdysvaltalaisissa lastensuojelukeskuksissa hyödynnetään myös oikeuslaitoskoiria osana lapsiin kohdistuneiden rikosten selvittämistä⁷². Oikeuslaitoksissa työskentelevien koirien läsnäolon

⁶⁹ Romppainen, P. 2012. 26.

⁷⁰ Romppainen, P. 2012. 27

⁷¹ Courthouse Dogs: <https://courthousedogs.org/> (27.11.2019)

⁷² Romppainen, P. 2012. 27

vaikuttavuus on tätä nykyä hyödynnetty traumatisoituneiden lasten kuulemisen lisäksi myös aikuisiin. Apua saavat kaikki, jotka sitä tässä muodossa tarvitsevat.⁷³

Suomalainen toimittaja Päivi Romppainen on käynyt tutustumassa yhdysvaltalaiseen oikeuslaitoskoiratoimintaan ensimmäisen kerran jo vuonna 2011. Vierailunsa aikana hän oli tutustunut muun muassa Courthouse Dogsin perustajiin ja päässyt tutustumaan eri laitoksiin, joissa koiraa käytetään. Tehtäviin koulutetut koirat ja niiden avulla saadut hyödyt olivat tehneet toimittajaan syvän vaikutuksen myös vuonna 2012 tehdyn matkan aikana. Oikeuslaitoksissa työskentelevistä koirista saatavan hyödyn ja tuen määrää olivat painottaneet niin syyttäjät, lasten kuulusteluita suorittavat, kuin trauman keskellä olleet rikoksen uhrin.⁷⁴ Haastattelussa vuonna 2019 Romppainen on todennut: *”Olen vaikuttunut ja vakuuttunut siitä, että koira tarjoaa traumatisoituneelle lapselle (myös aikuiselle) jotain sellaista, joka voi merkittävästi auttaa lasta sekä helpottaa kuulustelijan työtä”*.⁷⁵

Oikeuslaitoskoiran läsnäolon vaikuttavuudesta on kertonut myös Kevin Kelly, joka toimii Kitsapin läänin syyttäjänvirastossa. Kuultuaan ensimmäisen kerran oikeuslaitoskoirista hän oli vakuuttunut, mutta huomasi koiran todelliset hyödyt vasta saadessaan sellaisen omaksi. Kellyn oikeuslaitoskoira ”Kerris” kulkee isäntänsä mukana töissä. Kellyn mukaan koiran silittäminen ja hihnassa pitäminen on saanut sellaiset ihmiset puhumaan, jotka aiemmin eivät ole siihen kyenneet. Koiran läsnäolon tärkeys oli korostunut esimerkiksi tapauksessa, jossa seksuaalisesti hyväksikäytetty lapsi oli koetuista tapahtumista niin lukossa, että puhuminen ihmiselle oli osoittautunut mahdottomaksi. Lapsi oli kuitenkin uskoutunut syyttäjän mukana olleelle Kerris koiralle ja kertonut tälle kokemastaan seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Kuulustelua seuranneet poliisit taltioivat kertomuksen videolle.⁷⁶

Yhdysvalloissa lapsen kuulustelija ei saa osoittaa lasta kohtaan empatiaa eikä koskea häntä. Tämä koskee myös lasten huoltajia. Ainoa tuki mitä huoltaja voi lapselleen antaa on oma läsnäolo kuulustelutilassa. Lapsen kokeman trauman lisäksi itse kuulustelutilanne sekä myöhempi oikeudenkäynti voivat olla lapselle pelottava ja kokemuksena vaikea käsitellä. Koiran ollessa läsnä ja tukena näissä tilanteissa, lapsen saadessa silittää koiraa hän voi kokea turvaa, jota kukaan muu ei voi hänelle tilanteessa tarjota.⁷⁷

---

⁷³ Romppainen, P. 2012. 26

⁷⁴ Romppainen, P. 2012. 27

⁷⁵ Romppainen Päivi. Haastattelu. 2019

⁷⁶ Romppainen, P. 2012. 28

⁷⁷ Romppainen, P. 2012. 27

Kuva 2: Oikeuslaitoskoira todistaja-aitiossa. Kuva: Tapani Romppainen©

Courthouse Dogsin toiminta on levinnyt tätä nykyä myös Kanadaan, jossa oikeustukikoiratoiminta on lähes yhtä laajalti käytössä, kuin Yhdysvalloissa. Kanadan lisäksi oikeustukikoiratoimintaa hyödynnetään myös Chilessä, Australiassa sekä Euroopassa. Euroopan osalta tätä koira-avusteista toimintaa on tiedettävästi jollain tasolla Belgiassa, Englannissa, Italiassa ja Ranskassa.⁷⁸ Tutkimusta tehtäessä Euroopan tilannetta kartoitettiin myös sähköpostikyselyllä mahdollisten tuoreempien tietojen ja käyttöönoton jälkeisten havaintojen ja kokemusten saamiseksi. Vastauksia saatiin Englannista ja Irlannista. Kyselystä ilmeni, että Englannissa on oltu tyytyväisiä koirasta havaittuihin hyötyihin lasten kuulusteluissa oikeustukikoiratoiminnan aloittamisen jälkeen ja Irlannista kerrottiin, että he etsivät tällä hetkellä aktiivisesti rahoitusta tukikoiratoiminnan aloittamiseksi. Oikeustukikoiran käyttö Euroopassa on kuitenkin tiedettävästi pisimmälle edennyt Ranskassa⁷⁹.

Poliisikoiralehdessä 4/2012 julkaistussa artikkelissa Poliisikoiralaitoksen opettaja Ilkka Hormila on kommentoinut Courthouse Dogs -säätiön kaltaista toimintaa kokeilun arvoisena asiana myös Suomessa. *"Pelkällä olemuksellaan ja läheisyydellään koira auttaa rikoksen*

⁷⁸ Courthouse Dogs: <https://courhousedogs.org/>

⁷⁹ Romppainen Päivi. Haastattelu 2019.

uhria selviytymään sekä samalla myös rikostutkintaa”, Hormila kommentoi artikkelissa. Hormila ei ole kokenut ongelmaksi koiran hankintaan liittyvää rahoitusta ja onkin kommentoinut sellaisen mahdollisesti järjestyvän esimerkiksi erilaisten lahjoitusten kautta.⁸⁰

4.2 Tutkimuksia koiran vaikutuksesta lasten kuulustelutilanteissa

Canterbury Christ Church yliopiston psykologit Elizabeth Spruin ja Katarina Mozava ovat tutkineet vuonna 2017 tukikoiratoimintamallin tuomia hyötyjä Isossa-Britanniassa. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla 104 henkilöä, jotka olivat uhrin, todistajan tai vastaajan asemassa käyttäneet heille tarjottua tukikoira tuomioistuinkäsittelyssä. Haastateltavista vain neljä eivät olleet kokeneet minkäänlaisia hyötyjä paikalla olleesta koirasta. Loput sata haastateltavaa henkilöä olivat kaikki kokeneet koiran tarjoavan ainakin jonkinlaista hyötyä tuomiosituinkäsittelyssä. Kukaan haastateltavista ei ollut kokenut koiran aiheuttavan mitään negatiivisia vaikutuksia. Spruin ja Mozava aikovat selvittää seuraavaksi tukikoiratoimintamallin hyötyjä esitutkinnassa lapsille suoritettavissa haastatteluissa.⁸¹

Yhdysvalloissa Floridassa Brevardin piirikunnassa oli havaittu ongelmaksi lasten haluttomuus kertoa hyväksikäytöistä kuulusteluissa. Ratkaisuna ongelmaan Brevardin läänin Sheriffin viraston uhrin erikoisyksikön agentti Jessie Holton otti käyttöönsä terapiakoiran ja hyödynsi sitä tutkimusprosessin aikana. Holton tapasi koiransa kanssa kuulusteltavan lapsen aulassa. Tämän jälkeen he saattoivat lapsen kuulusteluhuoneeseen ja jättivät lapsen kahden kuulustelijan kanssa huoneeseen. Kuulustelijalla oli mahdollisuus pyytää kuulustelun aikana Holton ja terapiakoira kuulusteluhuoneeseen tilanteissa, joissa lapsi ei ollut kykenevä kertomaan hyväksikäyttökokemuksista. Vuosina 2011 – 2014 Holton teki empiirisen tutkimuksen koiran vaikutuksesta lasten kykyyn kertoa hyväksikäytöstä. Tutkimuksessa tarkasteltiin sellaisia hyväksikäyttötapauksia, jotka sisälsivät vahvistettuja todisteita siitä, että hyväksikäyttö oli tapahtunut. Vuosina 2011 – 2014 tapauksista, jotka eivät sisältäneet terapiakoiran käyttöä 33,7 prosenttia (33/98) lapsista olivat kykeneviä kertomaan hyväksikäytöstä. Vuosina 2013 – 2014 tapauksista, joissa terapiakoira oli ollut läsnä lasten kuulusteluissa 81,8 prosenttia (18/22) lapsista olivat kykeneviä kertomaan hyväksikäytöstä.⁸²

⁸⁰ Poliisikoiralehti 4/2012. 28.

⁸¹ Spruin, E., Mozova, K. 2017.

⁸² Conradt, T.W. 2016.

Lasten seksuaalisen hyväksikäytön paljastaminen voi olla hyvin stressaava kokemus lapselle. Virginiassa tehdyssä tutkimuksessa (2018) haettiin vastausta sille, kuinka koiranläsnäolo vaikuttaa lapsen stressiin oikeuslääketieteellisessä haastattelussa seksuaalisen hyväksikäyttöepäilyn jälkeen. Tutkimukseen osallistui 51 lasta, iältään 4 – 16-vuotiaita. Lapset jaettiin satunnaisesti kahteen eri ryhmään, joista toisessa koira oli läsnä. Stressitason eroavaisuuksia vertailtiin ennen ja jälkeen haastattelun. Eroavaisuuksia tutkittiin muun muassa syljen kortisolin ja alfa-amylaasin määrästä sekä sykkeen ja verenpaineen tuloksista. Saaduista tutkimustuloksista ilmeni, että ryhmä, jossa koira oli läsnä lasten syketiheys ja diastolinen verenpaine oli merkittävästi alhaisempi, kuin lasten, joiden ryhmässä koiraa ei ollut. Myös tilastollisesti merkittäviä muutoksia oli havaittavissa muun muassa alfa-amylaasin osalta. Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että koiran läsnäolo laskee lapsen stressiä kuulemistilanteissa.⁸³

Kiinnostus koiran mahdollistamista hyödyistä ihmisen apuna ja niistä tehtyjen tutkimusten kirjo on laaja. Tutkimuksiin perustavaa tietoa tarvitaankin yhä enemmän ja niistä saatujen tulosten analyysia osataan varmasti tänä päivänä hyödyntää yhä paremmin. Yllä mainitut tutkimukset osoittavat tuoretta kiinnostusta koira-avusteisen toimintamallin hyödyntämisestä osana lasten seksuaali- ja väkivaltarikosten tutkintaa. Tutkimuksia vertaillessa tulee kuitenkin huomioida, että esitetyissä tutkimuksissa lasten määrällinen otanta on melko suppea. Tämän lisäksi on miltei mahdotonta sanoa yksiselitteisesti johtuuko positiiviset tulokset ainoastaan koiran läsnäolosta vai voiko kyse olla useamman tekijän yhteisvaikutuksesta. Koiran tuomia psyykkisiä vaikutuksia on haastavaa mitata.

Canterbury Christ Churchin yliopistossa vuonna 2017 tehty tutkimus on mielenkiintoinen, sillä siinä on pyritty tuomaan esiin kuultavana olleiden omakohtaisia kokemuksia. Yksikään haastateltavista ei ollut kokenut koiran aiheuttavan läsnäolollaan negatiivisia vaikutuksia itseensä ja muutamaa haastateltavaa lukuun ottamatta selvästi enemmistö koki koirasta olleen itselleen hyötyä. Kyseisessä tutkimuksessa koiran läsnäolon vaikutuksia haettiin uhrin asemassa olleiden henkilöiden lisäksi todistajilta ja vastaajilta. Vastaavanlaisia tutkimuksia tulisi tehdä enemmän ja myös yksinomaan asianomistajan asemassa kuultavien henkilöiden kokemuksista. Aiheesta tarvitaankin vielä lisää tutkimuksia, jotta tutkimustuloksia voidaan pitää luotettavina ja yleistettävänä. Tutkimuksista saatuja vastauksia voitaisiin hyödyntää muun muassa tukikoiratoiminnan tarvekartoitusta tehtäessä.

---

⁸³ Krause-Parello, C. ym. 2018.

4.3 Koiran psykologinen vaikutus

Lapsen ymmärrys eläimen olemuksesta ja tunteista syntyy, kun lapsi saa osakseen empatiaa ja rakkautta. Lemmikin läheisyys voi tyydyttää läheisyyden tai lohdutuksen tarpeita lapsen ollessa stressaantunut. Tällä on erikoisen suuri merkitys yksinäisyyttä kokevalle lapselle. Kaltoin kohdellut ja traumatisoituneet lapset ovat monesti kokeneet ihmissuhteissaan niin karvaita pettymyksiä, että he suhtautuvat ihmisiin varautuneesti. Lukkiutuneelle lapselle eläimestä voi tulla ensimmäinen elävä olento, jolle osoittaa tunteitaan ja tämän kokee luottamuksensa arvoiseksi.⁸⁴ Tätä tukee myös tämän tutkimuksen kappaleessa 4.1 syyttäjä Kevin Kellyn kertoma omakohtainen kokemus työssään kohdatusta tilanteesta, jossa lapsi kykeni kertomaan tapahtuneesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä ainoastaan läsnäolleelle oikeuslaituskoira Kerrikselle. Kommunikaatiovaikeuksista kärsineiden lasten tiedetään saaneen apua myös seurakoirista. Koiran vaikutusta ihmiseen on tutkittu maailmalla suhteellisen laajasti ja tutkimustulosten kautta on saatu yhtenäistä tulosta siitä, että koiran seura saa stressireaktiot vähenemään. Myös psykiatrit James Lynch ja Aaron Katcher Pennsylvanian yliopistosta ovat osoittaneet, että stressin fyysiset merkit alkavat lievenemään ihmisen koskettaessa tuttua koiraa, sillä heidän sydämensykkeensä sekä hengityksen on katsottu rauhoittuneen ja lihasjännityksen vähentyneen.⁸⁵

Tutkimuksissa, jotka selvittävät ihmisten ja eläinten välisiä suhteita on havaittu yhteisiä piirteitä niin fyysisten, sosiaalisten, kuin psyykkisten vaikutusten kautta. Eläimet eivät rasita ihmisen verbaalista ja älyllistä puolta, vaikka vaikuttavatkin ihmiseen aistien, kuten esimerkiksi näön, kuulon ja kosketuksen kautta. Kaikki eivät tietenkään koe vain myönteisiä vaikutuksia eläimistä, sillä keho- ja tunnevasteet niiden läheisyydelle ovat yksilöllisiä. Ahdistuneet lapset saattavat silittää koiraa jopa tarpeettoman runsaasti selvittääkseen ujutensa kanssa kommunikointitilanteesta ja rentouttaakseen itseään. Myöskään koiran katsekosketusta ei tule väheksyä, sillä se voi antaa syvän tunteen läheisyydestä ja yhteenkuuluvuudesta sitä tarvitsevalle.⁸⁶ Koskettaminen ja kosketus ovatkin yleisesti ottaen tärkeitä kanavia tunteiden välittämiseen ja viestimiseen ja niiden on todella havaittu lievittävän stressiä ja pelkoa⁸⁷.

⁸⁴ Sinkkonen, J. 2013, 42 – 43

⁸⁵ Helanen-Ahtola, M. ym. 1994. 155

⁸⁶ Ikäheimo, K. 2013. 33, 35, 136 - 137

⁸⁷ Alexandrov, Y.I. & Ylikangas, M. 2016. 46

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuksen teemat ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää tukikoiran tarpeellisuutta Suomessa. Vastaavasta aiheesta ei ollut aikaisemmin tehty tutkimusta. Aihe koettiin Suomessa ajankohtaiseksi, sillä Euroopassa on viime vuosien aikana alettu hyödyntää tukikoiria lasten kuulusteluissa viranomaisen apuna. Tutkimuskysymysten selvittämiseksi tutkimuksessa haastateltiin kahta lapsirikostutkijaa sekä kahta lapsiin kohdistuneiden rikosten parissa työskentelevää oikeuspsykologia. Tutkimuksellamme oli tarkoitus selvittää:

1. Voisiko tukikoirasta olla hyötyä lasten kuulemisissa?
2. Minkä ikäisten lasten kuulusteluissa tukikoiraa voisi ajatella käytettäväksi?
3. Voiko tukikoiran läsnäolo vaikuttaa lapsen kertomuksen luotettavuuteen?
4. Olisiko Suomessa tarpeellista hyödyntää tukikoiran käyttöä lasten kuulusteluissa?

5.2 Laadullinen tutkimus

Tämä tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Laadulliseen tutkimukseen päädyttiin, koska tutkimukseen valitusta aiheesta ei ole kirjallista tietoa juurikaan saatavilla ja ilmiötä voidaan pitää Suomessa vielä suhteellisen tuntemattomana. Tämän lisäksi halusimme saada tukikoiran tarpeellisuuteen liittyvää syvällistä tietoa sekä kuulla kokemuksia kuulustelutilanteista, joissa koira on ollut läsnä.

Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, jossa ei käytetä tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja⁸⁸. Laadullisella tutkimuksella pyritään ymmärtämään ennalta tuntematonta ilmiötä. Laadullisella tutkimuksella ei pyritä yleistämään, kuten määrällisessä tutkimuksessa, vaan sillä haetaan vastausta kysymykseen: "Mistä tässä on kyse?"⁸⁹. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa kerätään niin paljon, että tutkimusongelma ratkeaa.

---

⁸⁸ Strauss & Corbin. 1998.

⁸⁹ Kananen, J. 2017. 32-33

Yleisin laadullisen tutkimuksen aineistonkeruun menetelmä on teemahaastattelu. Haastattelun lisäksi tietoa voidaan kerätä havainnoimalla. Havainnoinnilla kerätään tietoa reaaliaikaisesti, kun taas haastattelulla voidaan pyrkiä saamaan tietoa menneestä tai tulevast.⁹⁰

5.3 Haastattelut

Laadullinen tutkimus voidaan toteuttaa sähköpostihaastatteluna (email interview). Tällaisessa haastattelussa tutkija lähettää tutkittavalle teemat/kysymykset sähköpostilla. Vastauksien saamisen jälkeen tutkija esittää tutkittavalle tarkentavia kysymyksiä, jolloin saadaan aikaan perinteisen haastattelun vuorovaikutusta.⁹¹

Valitsimme haastattelun toteutustavaksi sähköpostihaastattelun, koska halusimme tavoittaa nopealla aikataululla haastateltavat henkilöt eri puolilta Suomea ja tarjota haastateltaville vapauden vastata kysymyksiin omien aikataulujen mukaisesti. Koimme sähköpostihaastattelun myös sopivan haastattelumuodoksi, koska esittämämme kysymykset saattavat vaatia haastateltavilta pohdintaa, emmekä halunneet ajallisesti rajata vastausaikaa.

5.4 Haastateltavien valinta

Tutkimukseen haluttiin näkökulmaa henkilöiltä, jotka kuulustelevalta tai haastattelevat lapsia esitutkinnassa ja joilla on käsitystä tukikoiratoimintamallin sovellettavuudesta Suomeen. Pyysimme haastateltaviksi tutkimustamme varten kaksi lapsirikostutkintaa suorittavaa poliisia. Heillä molemmilla oli olemassa kokemuksia koiran käytöstä kuulustelutilanteessa. Lisäksi haastattelimme kahta oikeuspsykologia, jotka työskentelevät lasten- ja nuorten oikeuspsykiatrian yksiköissä ja joilla on runsaasti kokemusta lasten haastatteluista esitutkinnassa. Haastateltavat poliisit ja psykologit olivat eri puolilta Suomea.

---

⁹⁰ Kananen, J. 2015. 127-145

⁹¹ Kananen, J. 2017. 111-112

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Haastatteluun vastanneet on nimetty seuraavasti:

A = Lapsirikostutkinnassa työskentelevä poliisi, vanhempi rikoskonstaapeli

B = Lapsirikostutkinnassa työskentelevä poliisi, vanhempi rikoskonstaapeli

C = Lapsirikostutkinnan parissa työskentelevä oikeuspsykologi

D = Lapsirikostutkinnan parissa työskentelevä oikeuspsykologi

6.1 Ongelmat lapsiin kohdistuvissa kuulusteluissa

Haastatteluissa nousi esille monenlaisia ongelmia lasten kuulusteluihin liittyen. Erityisesti vastauksissa korostui, että lapset ja nuoret jännittävät kuulustelutilannetta. Useammassa vastauksessa esiintyi myös, että erityisesti nuorten ja teini-ikäisten kohdalla kuulusteltavan tuntema häpeän tai syyllisyyden tunne voi estää heitä kertomasta tapahtuneesta.

Edellä mainittujen lisäksi haastateltava A koki ongelmiksi lapsiin liittyvissä tutkinnoissa ja kuulusteluissa pitkän ajallisen välin tapahtuneen ja kuulustelun välissä. A kertoi, että resurssien vähäisyys aiheuttaa sen, että vähemmän vakavien rikosten asianomistajakuulustelut voivat venyä kohtuuttoman kauaksi, jolloin lapsen muistikuvat tapahtumista voivat heikentyä ja unohtua. B koki ongelmiksi joidenkin nuorten ennakoasenteet poliisia kohtaan. Lisäksi B kertoi, että arkaluonteisista ja vakavista asioista puhuminen on lapsille haastavaa, eikä lapsella ole kaikelle tapahtuneelle sanoja.

Haastateltava C toi haastattelussa esille, että joidenkin lasten kohdalla esiintyy kehitys- tai kykytason ongelmia, tunne-elämän häiriöitä tai muita mielenterveysongelmia ja nämä saattavat haastattelutilanteessa aiheuttaa sen, että kontaktin saaminen lapseen häiriintyy tai päinvastaisesti johdattelun riski kasvaa lapsen pyrkiessä mielistelemään haastattelijaa. C toi myös esille, että joissakin tapauksissa epäilty oli pelotellut lasta tai kieltänyt lasta kertomasta tapahtumista.

D kertoi lasten haastatteluissa haasteeksi riittävän hyvän kontaktin luomisen lapseen. D totesi tähän liittyen haastattelussa: *”Lapsen ja häntä kuulevan välinen kontakti pitää olla*

hyvä, jotta lapsella on rento ja turvallinen olo. Kuulemista arvioitaessa on arvioitava sitä, miten kontakti muodostui ja mitä sen eteen tehtiin. On myös arvioitava sitä, yrittikö lapsi miellyttää häntä kuulevaa, eli onko lapsi pyrkinyt vastaamaan niin kuin hän on oletanut aikuisen haluavan hänen vastaavan. Kontaktin luomisen ja sen ylläpidon tarkoituksena on luoda luonteva, neutraali, turvallinen ja kertomaan kannustava ilmapiiri avoimen kerronnan maksimoimiseksi.”

6.2 Tukikoiran tuoma apu kuulusteluihin

Haastatteluissa ilmeni, että kahdella lapsirikostutkijalla oli positiivisia kokemuksia koiran käytöstä kuulustelutilanteissa. Haastateltavat oikeuspsykologit, joilla omakohtaista kokemusta koiran käytöstä haastattelutilanteissa ei ollut, arvelivat kuitenkin myös tukikoiran auttavan kuulusteluissa esiintyviin ongelmiin. Vastauksissa korostui, että tukikoira voisi toimia kuulustelutilanteissa rentouttavana tekijänä ja auttaa kontaktin muodostamisessa lapsen ja haastattelijan välille. Lisäksi D toi haastattelussa esille: *”Tukikoira voisi auttaa tilanteissa, joissa lapsi ujostelee tai arkailee kuulemistilannetta niin paljon, ettei hänen ole mahdollista tulla kuulemishuoneeseen yksin ilman vanhempansa.”*

A kertoi kokemuksesta, jossa asianomistajana rikosasiassa oli ollut aikuinen nainen, joka kuulusteltiin videolle. Kyseessä oli vakava seksuaalirikos, eikä nainen olisi luultavasti henkisen tilansa vuoksi ollut kykenevä todistamaan oikeudessa. Ensimmäisessä kuulustelussa asianomistajalla ei ollut koiraa mukana ja hänen oli vaikea puhua tapahtuneesta. Hänen avustajansa kertoi kuulustelun jälkeen naisen hänelle ”leikillään todenneen” hänen olevan helpompi puhua, jos avustajan koira olisi mukana. Seuraavaan kuulusteluun A oli antanut asianomistajalle luvan ottaa koiran mukaan. Tälle ei ollut löytynyt myöskään mitään lainsäädännöllistä estettä. A kertoi, että seuraavassa kuulustelussa asianomistajalla oli ollut rauhallinen koira mukana. A oli kokenut, että asianomistajan oli helpompi kertoa tapahtuneesta, kun hän sai silitellä koiraa.

B kertoi tapauksesta, jossa nuori aikuinen oli tullut kertomaan lapsuudessa tapahtuneesta hyväksikäytöstä. Tapaus oli ollut nuorelle aikuiselle erittäin raskas ja puhuminen siitä vaikeaa. Hän oli itse kertonut, että hänellä oli ollut hänen asuessa Yhdysvalloissa tuki/terapiakoira. B kertoi, että oli sopinut nuoren aikuisen kanssa niin, että tämä saisi ottaa

kuulusteluun mukaan tukikoiran. Asianomistaja piteli tukikoiraa kuulustelun ajan sylissä ja silitteli sitä. B kertoi tämän kokemuksen olleen hyvä. Lisäksi B toi esille, että tukikoiraksi voisi soveltua mikä tahansa rotu, kunhan yksilö on passiivinen, rauhallinen ja malttaa olla paikallaan stressaantuneen lapsen seurassa.

B kertoi myös toisesta tapauksesta, jossa oli kuulustellut 15-vuotiasta seksuaalisen hyväksikäytön uhria, joka oli traumatisoitunut, niin että hänen kuulemisensa oli ollut vaikeaa ja osa tapahtumista oli jäänyt selvittämättä. Lisätutkinnassa nuori oli joutunut uudesta kuulemisesta kuullessaan osastohoitoon. Tilanteen ratkaisuun liittyen B kertoi: *”Nuori suostui lopulta kuultavaksi kotonaan, jossa sai pidellä sylissään omaa koiransa. Nuori oli ollut nyt huomattavasti rauhallisempi ensimmäiseen kuulusteluun verrattuna, hänen saadessaan silittää sylissään olevaa koiraa.”*

6.3 Koiran soveltuvuus eri ikäisten lasten kuulustelutilanteisiin

Kaikissa haastateltavien vastauksissa tuotiin ilmi, että pienten lasten kohdalla koira saattaa viedä lapsen keskittymistä pois kuulustelutilanteista. Vastauksista nousi myös esille, että koira saattaa pienten lasten kohdalla vaikuttaa lapsen kertomaan siten, että lapsi alkaa lisäilemään koiraan liittyviä mielikuvitusyksityiskohtia tai kertomaan paikkaansa pitämätöntä tarinaa saadakseen olla pidempään koiran kanssa. Lisäksi nousi esille, että koira saattaa tehdä pienelle lapselle kuulustelutilanteen ei-virallisen tuntuiseksi. Kouluikäisten lasten kohdalla haastateltavat eivät nähneet koiran vaikuttavan mitenkään siihen, että lapsi alkaisi kertoa tapahtumista totuudenvastaisesti. Kysyttäessä koiran soveltuvuudesta eri ikäisten lasten kuulustelutilanteisiin, haastateltavat toivat ilmi seuraavaa:

”Kovin nuorten lasten kohdalla en käyttäisi koiraa, koska lasten huomio ja ajatukset karkaavat helposti pois itse asiasta. Sanoisinko, että häilyvä ikäraja voisi olla 10-vuotiaasta ylöspäin, riippuen lapsesta.” -A

”Tukikoiraa voisi ajatella käytettäväksi kaikenikäisten lasten kuulusteluissa. Aivan pienten lasten kuulusteluista minulla ei ole kokemusta ja heidän kohdallaan koira voi myös viedä heidän keskittymistään pois, kuten kaikki muukin rekvisiitta haastattelutilanteessa.” -B

”Tukikoiran läsnäolo poliisin kuulustelussa olisi varmasti mahdollista, koska poliisin kuulemat lapset pystyvät oletettavasti keskittymään hyvin ja heillä on riittävät kielelliset taidot tuottaa kertomaa myös tilanteessa, jossa osa heidän aktiivisesta huomiostaan jakautuu keskustelun lisäksi koiran kanssa olemiseen. Pienimpien lasten kohdalla tukikoiran läsnäolo saattaa viedä niin paljon lapsen huomiota ja tarkkaavuutta ettei hän pysty keskittymään haastattelijan kysymyksiin ja omiin vastauksiinsa riittävästi haastattelun sujuvan etenemisen näkökulmasta.” -D

Haastateltava C kertoi, ettei käyttäisi tukikoiraa pienillä alle 10-vuotiailla lapsilla, koska heidän keskittymiskykynsä on sen verta lyhyt. C ei myöskään kokenut, että tukikoira toisi aivan pienillä lapsilla lisäarvoa tilanteeseen, koska he eivät yleensä kunnolla kykene ymmärtämään, mitä heille on tapahtunut. Reilusti kouluikäisten ja teini-ikäisten lasten kohdalla C arveli koiran toimivan mainiosti rentouttamaan tilannetta ja antamaan motivaatiota kertoa tapahtuneesta.

Lapsen johdatteluun liittyen D toi haastattelussansa esille: *”On tiedossa, että stressaava haastattelutilanne altistaa johdattelulle, eli tilanteessa, jossa tukikoira rauhoittaisi ja rentouttaisi lasta, niin tähän perustuen myös johdattelualttius vähenisi.”*

6.4 Tukikoiran tarpeellisuus Suomessa

Haastatteluissa nousi esille, että tukikoiran käyttäminen kuulusteluissa voisi parantaa kuulustelun onnistumista ja tarjota kuulusteltavalle turvaa. Kaikki haastateltavat kokivat, että tukikoiraa olisi tarpeellista hyödyntää Suomessa. Haastateltavat perustelivat vastauksiaan seuraavasti:

”Minun mielestäni olisi hyvä olla tällainen mahdollisuus olemassa, jonka tarvetta ja käyttöä voisi miettiä tapauskohtaisesti. On paljon lapsia, joilla on erilaisia erityishaasteita ja sen vuoksi tukikoiran käyttäminen kuulusteluissa voisi parantaa kuulustelun onnistumista, koska koiran läsnäolo saattaisi rauhoittaa tilannetta tai poistaa lapsen vihamielisyyttä poliisia kohtaan.” -A

”Lapsirikostutkinnassa ollaan usein erittäin arkaluonteisten ja traumatisoivien asioiden äärellä ja kaikki keinot, joilla haastattelutilanteesta voi tehdä uhrille helpottavan pitäisi selvittää.” -B

”Koiran käyttäminen ensiksikin saattaisi vähentää lapsen jännitystä ja pelkoa poliisilaitosta kohtaan. Toiseksi tukikoira ikävistä asioista puhuttaessa voisi tuoda turvaa ja rauhallisuutta muutoin hankalaa oloa aiheuttavaan tilanteeseen. Todennäköisesti myös useat erityisvaikeuksista tai mielenterveysongelmista kärsivät lapset hyötyisivät monin tavoin tukikoirasta kuulemistilanteessa. -- Koiran läsnäolon helpottaessa kuulustelun toteutumista, rikosasian selvittäminen helpottuu ja parhaimmillaan nopeutuu.” -C

”Tukikoiran käyttöä voisi varmasti kokeilla poliisin kuulusteluissa, kunhan se tehdään suunnitellusti ja etukäteen jokaisen lapsen kohdalla erikseen harkiten. -- Toivon kuulevani aiheesta lisää tulevaisuudessa, toivottavasti jossain tehdään asiaan liittyen pilotti ja saamme kokemuksista lisää tietoa.” -D

6.5 Johtopäätökset

Tarkastellessa kaikkia tutkimuksessa saatuja vastauksia huomataan, että lasten kuulusteluissa esiintyy paljon erilaisia haasteita ja ongelmia. Tutkimuksen perusteella moniin näihin haasteisiin ja ongelmiin voisi saada apua tukikoiraa hyödyntämällä. Tutkimuksessa esiin nousseiden lapsirikostutkijoiden kokemusten perusteella tukikoira oli helpottanut kuulusteltavia uhreja kertomaan tapahtuneesta, eivätkä uhrit välttämättä olisi kyenneet kertomaan tapauksista ilman tukikoiran läsnäoloa.

Kaikkien haastateltavien mielestä tukikoiraa hyödyntävä toimintamalli olisi tarpeen käyttöön ottaa myös Suomessa. Tukikoiran läsnäolo voi parhaassa tapauksessa nopeuttaa koko esitutkinnan toimittamista. Tämä tarkoittaisi käytännössä kokonaisvaltaisesti lapsiystävällisempää esitutkintaa ja osaltaan positiivisia vaikutuksia ja ratkaisuja lapsirikostutkijoiden työkuormaan. Näkemystemme mukaan tukikoiran käyttämistä kannattaisi lähteä alkuvaiheessa kokeilemaan kouluikäisten lasten ja nuorten kuulustelutilanteissa, koska alle kouluikäisten lasten kohdalla koira saattaa viedä lapsen keskittymistä pois kuulustelutilanteesta. Vaikuttavuusarvion jälkeen tukikoiratoimintaa hyödyntäviä ikä- ja kohderyhmiä tulisi kuitenkin pohtia myös laajemmin.

7 POHDINTA

7.1 Opinnäytetyön onnistuminen ja haasteet

Aihe ja ajatus opinnäytetyöstä heräsi 2017 julkaistusta lehtiartikkelista, jossa kerrottiin tukikoirien käytöstä Yhdysvalloissa. Artikkelin koski Poliisiammattikorkeakoulussa opinnäytetyönä laadittua tutkimusta, jossa kerrottiin oikeustukikoiran käytöstä ja toiminnan mahdollistamista hyödyistä Yhdysvalloissa. Tutkimuksessa haastateltiin koira-avusteista työskentelyä omassa työssään hyödyntäviä Yhdysvaltalaisia poliiseja. Tutkimuksessa saatujen tulosten perusteella koira-avusteisesta työskentelystä on positiivisia vaikutuksia ja hyötyä lapsiin kohdistuvien rikosten tutkinnassa⁹². Suomessa oikeustukikoiratoiminnasta osana lasten kuulemistilanteita on puhuttu ainakin jo vuodesta 2012 lähtien yksittäisten tahojen toimesta.⁹³

Ennen opinnäytetyöprosessin konkreettisia toimia edelsi syvälinen aiheeseen tutustuminen, sillä oikeustukikoiraa koskeva toiminta ei ollut ennestään tuttu käsite. Aihetta koskeva alkukartoitus lähti liikkeelle Poliisiammattikorkeakoulun henkilökunnan osaamista ja tietämystä hyödyntäen. Tutkimuksen aikana syntyneet kontaktit ja erittäin avuliaat yhteyshenkilöt olivatkin tutkimuksen onnistumisen kannalta ehdoton edellytys, sillä aiheesta hyödynnettävää kirjallisuutta on saatavilla suhteellisen niukasti. Kirjallisen materiaalin puuttuessa aiheen syvälinen ja reaaliaikainen tilannekatsaus katsottiin parhaimmaksi selvittää henkilökontaktein. Tutkimuksen onnistumisen kannalta ehdottoman tärkeiksi yhteyshenkilöiksi nousivatkin muun muassa toimittaja Päivi Romppainen sekä Yhdysvaltalainen Ellen O'Neill-Stephens, joka on Courthouse Dogs -säätiön yksi perustajista. Haastattelut ja käydyt avoimet keskustelut tuottivat runsaasti tutkimuksessa hyödynnettävää uutta ja tuoretta tietoa.

Opinnäytetyön alkuperäinen tarkoitus oli tehdä tutkimus, joka kohdistuu niihin Euroopan maihin, joissa oikeustukikoira on jo käytössä tai harkittu käyttöön otettavaksi osana lapsiin kohdistuvaa esitutkintaa. Oikeustukikoiran tuomista käyttökokemuksista ei ole aiemmin

---

⁹² Wahtera, A. 2016

⁹³ Romppainen, P. 2019. Haastattelu

tehty tällaista tutkimusta Euroopan tasolla ja maiden katsottiin olevan asianmukainen vertailukohde Suomen osalta näiden saman suuntaisen lainsäädännön ja oikeuskäytäntöjen vuoksi.

Euroopan maihin lähetettiin kuusi haastattelupyyntöä, joissa haettiin vastauksia kyseisten maiden käyttökokemuksista ja koiran soveltuvuudesta sekä sen tuomista hyödyistä tai haitoista esitutkinnassa. Tämä ei kuitenkaan onnistunut niin laajalti, kuin oli toivottu. Haastattelun tuloksia saatiin lopulta vain kaksi, jonka vuoksi katsottiin, ettei tutkimusta näin suppealla otannalla pystytäkään tekemään halutulla laajuudella. Erityisesti Ranskan tilanne olisi ollut tutkimuksemme kannalta mielenkiintoinen, sillä se on saamamme tiedon mukaan kehittänyt oikeustukikoiratoimintaansa muita Euroopan maita pidemmälle⁹⁴.

Tästä syystä tutkimus päätettiin kohdistaa kansalliselle tasolle, sillä myöskään tällaista tutkimusta ei aikaisemmin ole tehty. Tutkimusta laatiessa ja aiheeseen liittyvää materiaalia koottaessa tutkimuksen ympärillä oli havaittavissa voimakas yhteisöllisyys ja saamamme apu oli pyyteetöntä. Yksittäisten poliisien kanssa käydyt keskustelut opinnäytetyötämme koskien olivat kannustavia, sillä he kokivat tutkimusaiheen mielenkiintoiseksi ja tärkeäksi. Muun muassa näistä keskusteluista kuitenkin ilmeni, että koira-avusteisuus osana esitutkintaa ei ole ennestään tuttu toimintamalli sen maailmalla hyödynnetystä käyttöasteesta huolimatta. Useat poliisiorganisaatioissa työskentelevät ihmettelivät, miksei toimintamalli ole vielä käytössä Suomessa. Tätä seikkaa tutkimukssessamme ei ole selvitetty, mutta tukikoiran hyödynnettävyys ja tarpeellisuus lapsen edun mukaisena vaihtoehtoisena ”työkaluna” osana heidän kuulemisiaan on mielestämme katsottu tutkimuksen osalta onnistuneesti selvitettyksi.

7.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyössä pyrittiin käyttämään mahdollisimman tuoreita ja luotettavia lähteitä. Vanhojen lähteiden kohdalla tiedon paikkansapitävyys pyrittiin varmistamaan. Lähteitä valittaessa huomioitiin lähteen alkuperä ja arvioitiin sen soveltuvuutta tähän työhön. Tässä opinnäytetyössä käytetyissä lähteissä esiintyvät useat kirjoittajat toistuivat monissa eri

---

⁹⁴ Romppainen, P. 2019. Haastattelu

muiden kirjoittajien lähteissä, mikä osoittaa opinnäytetyöhön valittujen lähteiden olevan luotettavilta ja alallaan arvostetuilta kirjoittajilta⁹⁵. Opinnäytetyössä käytetyt lähteet, joissa viitattiin tutkimustuloksiin, olivat suhteellisen tuoreita, enintään viisi vuotta vanhoja. Tällä on merkitystä tutkimustiedon luotettavuuden arvioinnissa, koska monilla aloilla tutkimustieto muuttuu nopeasti⁹⁶.

Tutkimuksessa haastatteluun vastanneilla poliiseilla ja oikeuspsykologeilla oli useiden vuosien työkokemus työstään. Heillä oli myös ajankohtaista tietoa ja tuoreita kokemuksia tutkimuksessa käsiteltävistä aiheista. Vastaajien nimiä ei tuotu esiin opinnäytetyössä, mikä tarjosi vastaajille vapaammat olosuhteet tuoda esiin omia mielipiteitään. Tutkimuksessa saatujen vastauksien voidaan näin ollen katsoa olevan valideja, eli päteviä. Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on huomioitava, että haastattelu on suoritettu ainoastaan neljälle vastaajalle, eikä näin ollen vastauksia voida yleistää. Tutkimuksessa oli kuitenkin tarkoitus pyrkiä asiantuntijahaastatteluiden avulla syvälliseen tietoon. Haastateltavien vastaukset olivat pääosin samankaltaisia ja yhteneviä soveltuvien osin ulkomailla tehtyihin tutkimustuloksiin nähden, joka lisää tutkimustuloksemme luotettavuutta.

Tutkimusta tehdessä noudatettiin eettisyyttä ja hyvää tieteellistä käytäntöä. Haastateltavien osallistuminen tutkimukseen perustui vapaaehtoisuuteen. Lisäksi vastaajille kerrottiin, minkälaiseen tutkimukseen he osallistuvat ja mihin heidän antamiaan vastauksia käytetään. Vastaajilla oli mahdollisuus vastata kysymyksiin täysin vapaasti tai jättää kysymyksiin vastaamatta. Haastattelulomakkeessa vältettiin johdattelevia kysymyksiä. Haastattelulomake on julkaistu tämän opinnäytetyön liitteenä.

7.3 Oma oppimiskokemus ja kehittämisideat

Omaa tutkimustamme varten tehdyn perusteellisen pohjatyön ansiosta oikeustukikoiraan koskeva toiminta ja sen käytännön toteutusmallit tulivat tutuksi niin Euroopan tasolla, kuin maailman laajuisesti. Aiheeseen perehtyminen tällä tasolla oli erittäin mielenkiintoista ja edellytys sille, että asiaa voidaan tutkia ja selvittää myös kansallisesti. Ihailtavaa on ollut huomata, kuinka edistyksellistä ja merkittävää toimintaa koira-avusteisella viranomaistyöllä

---

⁹⁵ Hirsjärvi, S. ym. 2014. 113

⁹⁶ Hirsjärvi, S. ym. 2014. 113

on saatu aikaan muualla maailmassa. Tällaisen vaihtoehtoisen lapsen edun kannalta erityisen työkalun hyödyntäminen heitä koskevissa kuulusteluissa on jo juurrutettu moniin maihin kiinteäksi osaksi lasta helpottavia toimia.

Alkuperäinen ajatus tutkimuksen kohdistamisesta oikeustukikoiran käyttöön Euroopassa jäi toistaiseksi osin toteutumatta. Muutaman vuoden päästä aihetta koskeva tutkimus voisi kuitenkin olla ajankohtainen. Oikeustukikoiratoimintaan perehtyneen ja tutkimustamme varten haastatellun Päivi Romppaisen mukaan Euroopan maista useampi on esittänyt kiinnostuksensa koira-avusteista toimintaa kohtaan.

Yhdysvalloissa oikeuslaituskoiran koetaan helpottavan suuresti lapsen lisäksi kuulustelijoita⁹⁷. Yleisen tiedon mukaan poliisin resurssit ovat Suomessa suhteessa työmäärään liian vähäiset, tämä puolestaan heijastuu myös koulutettujen lapsitutkijoiden määrään. Resurssipulan lisäksi lapsirikostutkinta on vaativaa tutkintaa ja työ kuormittaa luonteensa vuoksi tutkijoita usein siten, että lapsirikostutkijoiden henkistä jaksamista ja työhyvinvointia tulisi erityisesti huomioida⁹⁸. Tutkimuksellisesti olisi mielenkiintoista tietää, kokisivatko lapsirikostutkintaa tekevät poliisit sekä lapsia haastattelevat oikeuspsykologit koiran läsnäolon oman työnsä tukena ja työntekoa mahdollisesti edistävänä. Tällaisen tutkimuksen kannalta olisi tärkeää, että osanottajat ymmärtävät tukikoiraa koskevan ideologian kokonaisuudessaan. Tällä hetkellä tilanne ei valtakunnallisesti ole nähdäksemme kuitenkaan vielä sillä tasolla ja aiheesta tarvittaisiin lisää tutkittuun tietoon perustuvaa koulutusta poliisiorganisaatiossa. Lisäksi tutkimuksen olisi hyvä kattaa merkittävä osa lapsen kuulemisia suorittavista henkilöistä, jotta siitä voitaisiin tehdä merkittäviä johtopäätöksiä.

Mielenkiintoista ja hyvää tutkimustietoa saataisiin myös kansainvälisellä tutkimuksella, jossa selvitetäisiin, että tuoko koiran käyttö esitutkinnassa lapsirikostutkijoiden työhön jotain niin konkreettista apua henkilökohtaisen jaksamisen tasolla, että työnkuormittavuus vähenee. Suomessa lapsirikostutkintatyön kuormittavuus voi vaikuttaa osaltaan esimerkiksi siirtohaluihin organisaation sisällä toisiin tehtäviin ja tällöin työntekijän mukana menetetään aina arvokasta osaamista.

---

⁹⁷ Romppainen, P. 2012. 26.

⁹⁸ Valtiokonttori <https://www.valtiokonttori.fi/hanke/lapsirikostutkijoiden-tyonohjaus/>

7.4 Lopuksi

Näkemyksemme mukaan maailmalla käytössä olevaa oikeustukikoiran käyttöönottoa tulisi harkita myös Suomessa. Seksuaalisen hyväksikäytön tai väkivaltaisten kokemusten jälkeen lapselle tulee tarjota kaikki mahdollinen tuki ja turva, jotta epäilyistä teosta saadaan taltioitua myös lapsen kertomus. Lapsen kohdistuneet seksuaali- ja väkivaltarikokset ovat luonteeltaan sellaisia, että henkilötodistelut ovat asian selvittämisen suhteen usein ehdottoman tärkeässä asemassa. Lapsen kokema traumaattinen kaltoinkohtelu voi kuitenkin estää lasta antamasta kertomusta ja estää näin lapsen oikeusturvan toteutumisen. Tukikoiran voidaan katsoa antavan läsnäolollaan lapselle sellaista tukea ja turvaa, jota lasta kuulevan aikuisen on vaikea esimerkiksi kuulemisen neutraalista luonteesta johtuen antaa. Koiran rauhallinen ja empaattinen läsnäolo lapsen ehdoilla puolestaan voidaan katsoa auttavan lasta puhumaan tapahtuneesta ilman johdattelun pelkoa.

Tukikoira tulisi nähdä vaihtoehtona, jota voidaan hyödyntää lapsen kuulemisissa ja tarpeellisuus tulisi arvioida aina tapauskohtaisesti. Tekemämme tutkimuksen mukaan koiran läsnäolo ei välttämättä sovellu aivan pienimmille lapsille ja myös mahdolliset allergiat sekä koirapelko rajaa osin koiran käytettävyyttä. Lasta koskevissa vakavimmissa rikoksissa koiran läsnäolon tarveselvitys voisi olla esimerkiksi uhrin suojelutarpeen kaltainen menettely, jossa lapselle kerrotaan mahdollisuudesta tukikoiraan. Tulee muistaa, että vaikka lapsen kuulemiset pyritään usein järjestämään siten, että samassa tilassa on vain lapsi ja tämän kuulustelija taikka haastattelija, on lapsella kuitenkin oikeus esimerkiksi häntä tukevaan henkilöön ja tilanteen salliessa myös huoltajien läsnäoloon (ETL 7:12)⁹⁹. Näkemyksemme mukaan tukikoiran läsnäolo voitaisiin nähdä monissa tilanteissa parempana vaihtoehtona lapselle, kuin tukihenkilö tai lapsen huoltajat.

Tutkimustamme varten tehdyssä haastattelussa ilmeni, että tukikoiran kaltaista menettelyä on jo hyödynnetty Suomessa yksittäisillä kerroilla ja näistä on katsottu olleen ehdoton hyöty asian selvittämiseksi. Suomessa ei suoranaisesti ole lainsäädännöllistä tai edes ohjeellista kannanottoa siihen, voiko koiraa käyttää kuulusteluissa apuna. Mielestämme asiassa tulisi kuitenkin järjestää jokin yhtenäinen linja, jota noudattaa. Koira-avusteinen toiminta osana lasten kuulemista on yleistymässä maailmanlaajuisesti ja siksi asiaan tuleekin ottaa kantaa

---

⁹⁹ Esitutkintalaki 22.7.2011/805

mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Maissa, joissa käytetään oikeuslaitos- tai oikeustukikoiraa, on koirilta edellytetty tehtävää varten suoritettua erikoiskoulutusta ja tästä myös Courthouse Dogs -säätiön perustajat haluavat pitää kiinni toiminnan laajetessa.¹⁰⁰

Tällä hetkellä meneillään olevan Barnahus -hankkeen suunnitelmasta ilmenee, että poliisin mahdollisuutta kuulla lapsia perhekeskuksissa selvitetään. Mikäli lasten kuuleminen katsotaan olevan myös näin toteutettavissa, edellyttää se yhä enemmän eri tahojen ja roolien yhteen sovittamista. Yhteistyön joustavuudeksi on suunniteltu muun muassa säännöllisesti kokoontuvia ”Barnahus-tiimejä”, joihin kuuluisi perhekeskuksen toimijoiden lisäksi myös oikeuspsykiatrian/-psykologian yksikkö, poliisi ja lastensuojelu.¹⁰¹ Mielestämme vartenotettava vaihtoehto olisikin selvittää voisiko tukikoiran mahdollisuutta pohtia myös esimerkiksi näissä yhteistyötä tehostavien toimien yhteyksissä.

Toisin kuin muualla maailmassa, Barnhus-hankkeen toiminta on Suomessa päätetty toistaiseksi järjestää lähinnä verkostomaisen yhteistyön avulla. Mikäli myös Suomessa päätetään myöhemmin ryhtyä rakenteellisiin hankkeisiin ja lapsiin kohdistuneita seksuaali- ja väkivaltaepäilyjä hoidettaisiin viranomaisyhteistyönä saman katon alla voisi esimerkkinä soveltuvien osin pitää esimerkiksi Yhdysvalloissa jo pidempään toimineiden lastensuojelukeskusten (Child Advocacy Center) toimintamallia. Yhdysvalloissa oikeuslaitoskoirat ovat kiinteä osa lastensuojelukeskusten päivittäistä toimintaa.¹⁰²

Ihanteellinen tilanne ja merkittävää tutkimusnäyttöä tukikoiran tarpeellisuudesta Suomessa saataisiin, mikäli koiran hyödynnettävyyttä pystyttäisiin tutkimaan ja analysoimaan järjestämällä pilottikoira -hanke, jossa lapsia kuulevalla henkilöllä olisi käytössään valmiiksi tehtävään koulutettu koira. Maaliskuussa 2019 järjestetyssä Päivi Romppaisen haastattelussa ilmeni, että Courthouse Dogs -säätiön perustajat Celeste Walsen ja Ellen O’Neill-Stephens kävivät Suomen vierailullaan kesällä 2018 puhumassa oikeustukikoiratoiminnasta ja ovat sen jälkeenkin olleet aktiivisesti yhteydessä Suomeen. EU on tuolloin tarjonnut tukeaan oikeustukikoiratoiminnan järjestämiseen. Courthouse Dogs -säätiön perustajat ovat antaneet arvokasta tukeaan myös muualle Eurooppaan, joissa oikeustukikoiran käyttöönotto on toteutettu tai valmistellaan käyttöön otettavaksi.

¹⁰⁰ Romppainen, P. 2012. 27

¹⁰¹ Laajasalo, T., Rajala, R. 2019. Barnahus-hanke:
https://thl.fi/documents/10531/2851931/Barnahus_hankesuunnitelma_07012020.pdf/8135c041-af5d-e1b9-b283-7f7b731631c2?t=1578392911858

¹⁰² Romppainen, P. 2012. 26.

Lapsen etu ja lapsiystävällinen oikeudenkäynti on katsottu kansallisesti yhteiseksi tavoitteeksi. Yksi tukikoiratoiminnan järjestämistä koskevista käytännön kysymyksistä Suomessa kuitenkin on, kuka koirista ja niiden toiminnasta vastaa. Tutkimusta tehdessä korostui yleinen näkemys ja käytäntö maailmalla: koirat kantavat virkakoiran statusta. Maailmalla käytössä olevien lainsäädännöllisten ja oikeudellisten toimintatapaeroavaisuuksien vuoksi suoraa toimintamallia esimerkiksi Yhdysvalloista on vaikea ottaa. Suomessa poliisi vastaa esitutkinnasta ja suorittaa suurimman osan lasten kuulusteluista. Poliisin on oltava paikalla myös asiantuntijoilta pyydytyissä virka-apuna tehdyissä haastatteluissa, jonka vuoksi voisi katsoa, että päävastuu tukikoiraa koskevasta toiminnasta tulisi olla poliisilla. Suomalainen poliisi osaa hyödyntää erilaisia virkakoiria laajasti työssään ja laadukas esitutkintatyö tukikoiran avustuksella voisi tästäkin syystä sopia erinomaisesti poliisiorganisaation tavoitteisiin ja toimintaan.

LÄHTEET

- Alexandrov, Y. I. & Ylikangas, M. 2016. Mielen salat. Gaudeamus. Helsinki.
- Ellonen, N. & Rantaeskola, S. 2016. Lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosten epäilyn tutkinta. Poliisiammattikorkeakoulu Tampere.
- Finn, T. 2017. Sankarikoirat: tarinoita poliisikoirien arjesta. Docendo. Jyväskylä.
- Hakalehto-Wainio, S., Pirjatanniemi, E. (toim.) & Koivurova, T. (toim.) 2014. Ihmisoikeuksien käsikirja. Tietosanoma. Helsinki.
- Helanen-Ahtola, M., Ahtola, M. H. & Coren, S. 1995. Koirien älykkyys: Mitä koira tajuaa ja taitaa. WSOY. Helsinki.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara. 2014. Tutki ja kirjoita. Tammi. Helsinki.
- Hirvelä, P. 1997. Lapsi rikosprosessissa: Erityisesti inestinin todistamisen ongelmat. Werner Söderström lakitieto. Helsinki.
- Hirvelä, P. 2007. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön selvittäminen. WSOYpro. Helsinki.
- Ikäheimo, K. (toim.) 2013. Karvaterapiaa: Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Solution Models House. Helsinki.
- Joki-Erkkilä, M., Fagerlund, M., Mutttilainen, V. (toim.) & Potila, P. (toim.) 2016. Poliisin toimintaympäristö: Poliisiammattikorkeakoulun katsaus 2016. Poliisiammattikorkeakoulu. Tampere.
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas: Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.
- Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä
- Lustig, E & Weisboard M., Kachanoff, K. 2002. Koirat ihmisen apuna. Karisto. Hämeenlinna.
- Meripaasi, H. & Helenius, O. 2004. Koiranvirkoja: Suomalaisia työ- ja harrastuskoiria. Otava. Helsinki
- Ojanen, E. 2012. Koiran filosofia. Kirjapaja. Helsinki.
- Poliisihallituksen ohje POL-2019-34669.
- Romppainen Päivi, Poliisikoiralehden päätoimittaja, kirjailija. Haastattelu 15.3.2019.
- Romppainen, P. 2012 Oikeuslaitoskoira lohduttaa olemalla. Poliisikoiralehti 4/2012.

Romppainen, P. 2018. Oikeustukikoira osaksi poliisikoiratoimintaa myös Euroopassa. Poliisikoiralehti 3/2018.

Saari, S. 2000. Kuin salama kirkkaalta taivaalta: Kriisit ja niistä selviytyminen. Otava. Helsinki.

Sinkkonen, J. 2008 Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. WSOY. Helsinki

Strauss, A. & Corbin, J. 1990. Basics of Qualitative Research, USA: Sage Publications Inc.

Suomen mielenterveysseura & Erkkilä, J. 2003. Surevan lapsen kanssa. SMS-tuotanto. Helsinki.

Suuripää, K. Laiho, M. 2007. Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja uudet viestintäteknologiat: Moniammatillinen yhteistyö. Pelastakaa lapset ry. Helsinki.

VERKKOLÄHTEET

Conradt, Travis W. Evaluating the use of therapy dogs in child abuse investigations: Establishing a research supported program through practitioner-academic partnerships. 2016. <https://www.apadivisions.org/division-41/publications/newsletters/news/2016/02/therapy-dogs> [luettu 17.1.2020]

Courthouse Dogs. <https://courthousedogs.org/> [luettu 20.1.2020]

Ellonen, N., Fagerlund, M., Haapakangas, K. Lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten ilmoitukset kasvussa, uhrikokemukset eivät. 17.4.2019. <http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/lapsiin-kohdistuneiden-seksuaalirikosten-ilmoitukset-kasvussa-uhrikokemukset-eivat/> [luettu 1.2.2020]

Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999
<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990063>

Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice: Building a Europe for and with children. 2010. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804b2cf3> [luettu 1.2.2020]

Huittinen, Matleena. 2019. Lapsiin ja nuoriin kohdistuvien väkivaltaepäilyiden tutkiminen lapsen edun mukaisesti: Selvitys poliisin ja perhekeskustoiminnan näkökulmasta. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138366/URN_ISBN_978-952-343-361-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Laajasalo, T., Rajala, R. 2019. Barnahus-hanke: Lähtötilanne ja alustava hankesuunnitelma vuosille 2019–2021. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. https://thl.fi/documents/10531/2851931/Barnahus_hankesuunnitelma_07012020.pdf/8135c041-af5d-e1b9-b283-7f7b731631c2?t=1578392911858 päivitetty 4.1.2020 [luettu 14.2.2020]

La Rooy, D., Katz, C., Malloy, L.C., Lamb, M.E. Do we need to rethink guidance on repeated interviews? *Psychology, Public Policy and Law*. 2010.
<https://psycnet.apa.org/buy/2010-22915-003> [26.3.2020]

Kennelliitto <https://www.kennelliitto.fi/koirat/kaverikoirat> [luettu 27.1.2020]

Poliisiammattikorkeakoulu, poliisikoiralaitos
<https://www.polamk.fi/poliisikoiralaitos/poliisikoirat> [luettu 1.12.2019]

Sinkkonen, M., Mäkelä, J. 2017. LASTA-hanke: Kokemuksia viranomaisten yhteistyön ja tietojenvaihdon koordinoinnista lapsen kohdistuneissa pahoinpitely- tai seksuaalirikoksen epäilytilanteissa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 2/2017.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-850-0>

Tilastokeskus 2020
https://www.stat.fi/til/rpk/2019/04/rpk_2019_04_2020-01-17_tau_001_fi.html [luettu 17.1.2020]

Tilastokeskus 2020
https://www.stat.fi/til/rpk/2019/04/rpk_2019_04_2020-01-17_tie_001_fi.html [luettu 17.1.2020]

Krause-Parello, C., Thames, M., Ray, C., Kolassa, J. Examining the Effects of a Service-Trained Facility Dog on Stress in Children Undergoing Forensic Interview for Allegations of Child Sexual Abuse. 2018. <https://doi.org/10.1080/10538712.2018.1443303> [luettu 31.1.2020]

Miettinen Eeva. 2011. Valtiontalouden tarkastusviraston tuloksellisuustarkastuskertomus: Tuloksellisuustarkastuskertomus 226/2011 Poliisin ja syyttäjän yhteistyö
<https://www.vtv.fi/app/uploads/2018/07/02090734/poliisin-ja-syyttajan-yhteisty-2011.pdf> [luettu 15.1.2020]

Spruin, E. and Mozova, K., Using specially trained dogs in the Criminal Justice System. 2017.
http://create.canterbury.ac.uk/16488/10/16488a_Using%20specially%20trained%20dogs%20in%20the%20Criminal%20Justice%20System%20%281%29.pdf [luettu 17.1.2020]

Valtiokonttori <https://www.valtiokonttori.fi/hanke/lapsirikostutkijoiden-tyonohjaus/> [luettu 19.2.2020]

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. Rikosprosessien kesto lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa. https://tietokayttoon.fi/hankkeet/hanke-esittely/-/asset_publisher/rikosprosessien-kesto-lapsiin-kohdistuvissa-seksuaalirikoksissa [luettu 7.2.2020]

Wahtera, A. 2016. Koira-avusteinen rikostutkinta lapsiin kohdistuvissa seksuaali- ja väkivaltarikoksissa. Poliisiammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016121520587> [luettu 1.6.2019]

LAKIVIITTEET

Esitutkintalaki 22.7.2011/805 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110805#L9P4>
[viitattu 30.1.2020]

Euroopan Neuvoston yleissopimus lasten suojelemisesta seksuaalista hyväksikäyttöä ja seksuaalista väkivaltaa vastaan 87/2011
<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsviite/2011/20110087> [viitattu 25.1.2020]

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004>
[viitattu 30.1.2020]

Rikoslaki 19.12.1889/39 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L20>
[viitattu 30.1.2020]

LIITE 1

HAASTATTELULOMAKE

1. Millaiset ongelmat ovat yleisiä lapsiin kohdistuvissa kuulusteluissa?
2. Voisiko tukikoirasta olla apua tällaisissa tilanteissa?
3. Minkä ikäisten lasten kuulustelutilanteessa tukikoiraa voisi ajatella käytettäväksi?
4. Johdattelu ja muu lapsen mieleen vaikuttaminen on kuulustelussa kielletty, vaikuttaako koiran läsnäolo asiaan mielestäsi jollakin tavalla?
5. Olisiko tukikoiran käyttämistä lapsiin kohdistuvissa kuulusteluissa tarpeellista hyödyntää myös Suomessa? Miksi?
6. Mitä muuta haluat aiheesta kertoa ja pidät mielestäsi tärkeänä?